

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В.Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА СПЕЦИФІКА АНТРОПОНІМІВ У
ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ ТВОРІВ Р. ДАЛА)

Студентки групи МПа 51-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Федоренко Вікторії Володимирівни

Допущена до захисту
«___» _____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Галич О.Б.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

LINGUISTIC AND CULTURAL SPECIFICS OF ANTRONIMIS IN
LITERARY DISCOURSE AS A TRANSLATION CHALLENGE (CASE STUDY
OF UKRAINIAN TRANSLATIONS OF R. DAHL'S WORKS)

Group MPa 51-18

Faculty of translation

Full-time student

Majoring 035 Philology,

Specialization 035.041 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English
and Second Foreign Language)

Viktoriiia V. Fedorenko

Research supervisor:

O.B. Halych

Candidate of Science (Linguistics),

Associate Prof.

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В.Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В.Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

Студенки 6 курсу МПа 51-18 групи факультету перекладознавства КНЛУ
Федоренко Вікторії Володимирівни

(ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи Лінгвокультурологічна специфіка антропонімів у художньому дискурсі як проблема перекладу (на матеріалі українських перекладів творів Р. Дала)

Науковий керівник Галич Оксана Борисівна

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки 6 курсу групи МПа51-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), , перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Федоренко Вікторії Володимирівни

за темою Лінгвокультурологічна специфіка антропонімів у художньому дискурсі як проблема перекладу (на матеріалі українських перекладів творів Р. Дала)

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)
 (ПІБ студента)

рекомендована до захисту

 (підпис керівника)

(_____)
 (ПІБ керівника)

” ____ ” _____ 2019 року.

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студентки 6 курсу групи МПа51-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**
Федоренко Вікторії Володимирівни

за темою Лінгвокультурологічна специфіка антропонімів у художньому дискурсі як проблема перекладу (на матеріалі українських перекладів творів Р. Дала)

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОНІМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ. ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДНОСТІ АНТРОПОНІМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ	6
1.1 Антропонім як вид ономастики.....	6
1.2 Особливості функціонування антропонімів у художньому дискурсі	13
1.3 Специфіка перекладу ономастичного прошарку лексики у художньому дискурсі	21
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2	32
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТРОПОНІМІВ У ТВОРАХ Р. ДАЛА	
2.1 Етимологія як джерело семантики художніх антропонімів Р. Дала.....	32
2.2 Структурна організація антропонімів у художній прозі Р. Дала	45
2.3 Прагматичні функції усталених порівнянь у художньому дискурсі ...	51
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3	
ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНТРОПОНІМІВ У ТВОРАХ Р.ДАЛА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	58
3.1 Особливості використання лексичних трансформацій при відтворенні антропонімів.....	58
3.1.1 Транскодування.....	58
3.1.1.2 Калькування та напівкалькування	58
3.2 Застосування лексико-семантичних та граматичних трансформацій при перекладі антропонімічної лексики.....	63
3.2.1 Транспозиція.....	
3.2.2 Компенсація.....	63
3.2.3 Вилучення.....	67
3.2.4 Конкретизація.....	68
Висновки до розділу 3.....	70

ВИСНОВКИ	72
SUMMARY.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	79
ДОДАТКИ	86
Додаток А. Антропоніми у художніх творах Роальда Дала та їх відтворення в українськомовному перекладі	86

ВСТУП

Дипломну роботу присвячено дослідження лексико-семантичних особливостей антропонімів у художньому тексті та специфіки відтворення їх в українськомовних перекладах на матеріалі творів Р. Дала.

Власні назви, що утворюють в мові великий пласт лексики, привертають увагу вчених з давніх-давен. Своєрідність власних назв дозволила виділити їх вивчення в окрему науку – ономастику. Спочатку ономастика вважалася прикладною наукою, необхідною історикам, географам, етнографам, літературознавцям, і не виходила за рамки «допоміжної наукової дисципліни», до тих пір поки нею займалися представники цих спеціальностей. Однак наприкінці ХХ століття ця наука оформилася як самостійна дисципліна, а проблемами власних назв почали займатися мовознавці, серед яких – такі науковці, як Дж. Алджео, А. Батома, В. Бланар, Я. А. Величко, А. Гарднер, А. Г. Гудманян, Л. І. Дегтярьова, Д. І. Єрмолович, В. Г. Зимовець, К. Г. Ісупов, Ю. К. Картавая, Н. Колесник, Дж. Крско, О. К. Матвеев, Т. Є. Нікольська, Д. І. Руденко, О. В. Суперанська, А. Л. Шайкевич та інші.

Очевидно, що власні назви будь-якого типу є невід'ємним компонентом в арсеналі засобів художньої виразності твору словесно-художньої творчості, тому різні аспекти функціонування власних назв у художньому тексті вивчалися численними науковцями, зокрема, такими, як Л. М. Ахметзянова, Ю. Б. Бабій, Л. О. Белей, Н. І. Іванова, Ю. О. Карпенко, О. Д. Петренко, О. Сколодра-Шепітко, С. О. Скурідіна, С. В. Соколова, О. І. Фонякова тощо, а питання перекладу художніх антропонімів вивчали М. В. Бережна, О. І. Доможилкіна, Д. І. Єрмолович, О. В. Калашніков, А. С. Кордюк, О. О. Кравченко, В. М. Мірошніченко, А. Б. Павлюк, О. А. Пелипенко, Є. Тимченко, Я. В. Уманець та інші.

Однак, коли мова йде про поетичну ономастику, поняття «антропонімів» здатне широко розсовувати свої кордони, щоб охопити імена всіх функціонуючих в творі персонажів, якими з волі автора нерідко виявляються не

тільки люди, тварини, птахи, комахи і навіть неживі об'єкти і вигадані істоти. Таким чином, вибір в якості об'єкта дослідження особистих імен персонажів дає можливість більш глибокого і повного проникнення в поетику художнього тексту, ніж цього можна було б досягти на прикладі будь-якого іншого різновиду ономастичних одиниць, що і визначає **актуальність теми** дослідження.

Метою дослідження є аналіз лексико-семантичних особливостей антропонімів у художньому тексті та їх відтворення в українськомовних перекладах на матеріалі творів Р. Дала.

Досягнення мети роботи передбачає виконання наступних **завдань**:

1. представити антропонім як вид ономастичної лексики;
2. визначити особливості функціонування антропонімів у художньому дискурсі;
3. дослідити специфіку перекладу ономастичного прошарку лексики;
4. показати етимологію як джерело семантики художніх антропонімів Р. Дала;
5. проаналізувати структурну організацію антропонімів у художній прозі Р. Дала;
6. висвітлити особливості використання лексичних трансформацій при відтворенні антропонімів у творах Р. Дала при їх перекладі українською мовою;
7. визначити можливості застосування лексико-семантичних та граматичних трансформацій при перекладі антропонімічної лексики;
8. дослідити специфіку відтворення антропонімів шляхом застосування комплексу перекладацьких трансформацій.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі постає антропонімічна лексика у творах Р. Дала та їх перекладах українською мовою.

Предмет дослідження – лексико-семантичні та структурні характеристики антропонімікону творів Р. Дала та конкретні перекладацькі

трансформації, що використовуються при його відтворенні в українських перекладах.

Матеріалом дослідження слугують 100 текстових фрагментів із творів Р. Дала та їх українських перекладів, зокрема, «The BFG (Big Friendly Giant)» / «ВДВ (Великий Дружній Велетень)» (пер. В. Морозова), «Charlie and the Chocolate Factory» / «Чарлі і шоколадна фабрика» (пер. В. Морозова), «James and the Giant Peach» / «Джеймс і гігантський персик» (пер. В. Морозова), «Lamb to the Slaughter» / «Ягня на заріз» (пер. О. Хіти), «Matilda» / «Матильда» (пер. В. Морозова), «The Sound Machine» / «Звуковий апарат» (пер. О. Гнатюка). Загальний обсяг суцільної вибірки антропонімів становить 118 одиниць.

Досягнення мети роботи та виконання окремих її завдань передбачало застосування таких **методів** дослідження, як аналіз та синтез, а також методи структурного, семантичного, етимологічного, перекладацького аналізу. Для виділення найбільш частотних способів перекладу антропонімів використовувалися методи кількісного аналізу

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше здійснено комплексний аналіз художніх антропонімів дитячих творів Р. Дала. Зокрема вивчено їх лексико-семантичні та структурні характеристики, проаналізовано як оніми на основі вже існуючих власних назв, так і визначено численні антропонімічні оказіоналізми, створені автором з урахуванням їх структури та походження. Схарактеризовано окремі перекладацькі трансформації, що використовуються при відтворенні українською мовою антропонімів письменника, що поглиблює відомості про художні антропоніми як проблему перекладу.

Теоретичне значення дослідження полягає у комплексному (лексико-семантичному і структурному) аналізі літературних онімів, що збагачує теорію літературної ономастики і продовжує шлях до поглибленого пізнання художньої ролі власних назв. Зроблені узагальнення також можуть бути актуальними в подальшому вивченні проблем теорії перекладу власних назв у художніх текстах.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати можуть знайти подальший розвиток у дослідженні перекладу антропонімів художньої літератури та, зокрема, антропонімікону творів Р. Дала, та використовуватися при створенні навчальних матеріалів з таких дисциплін, як «Зіставне мовознавство», «Лексикологія англійської мови», «Практичний курс перекладу» та ін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломної роботи було представлено на Третій Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців 15 грудня 2016 року та у статті «Ways of Rendering Lexical and Semantic Features of Anthroponyms in R. Dahl's "Charlie and the Chocolate Factory"» у збірнику «Проблеми іноземної філології та перекладу. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців» (К. : Освіта України, 2016).

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списків використаної літератури, довідкових джерел, джерел ілюстративного матеріалу, додатків та резюме англійською мовою.

Перший розділ роботи присвячено визначенню теоретичних засад вивчення дослідження антропонімів у художньому тексті та аналізу проблеми перекладності антропонімічної лексики. У другому розділі здійснено мовознавчий лексико-семантичних та структурних особливостей антропонімів у творах Р. Дала. Третій розділ роботи присвячено аналізу перекладацьких трансформацій, що використовувалися перекладачами при відтворенні антропонімів у творах Р. Дала українською мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОНІМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ. ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДНОСТІ АНТРОПОНІМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

1.1 Антропонім як вид ономастики

Однією її основних функцій мови є номінативна, тобто називання об'єктів навколишнього світу. Механізм мовної номінації – постійний внутрішньомовний процес реагування на появу нових реалій дійсності – працює передусім на активний розвиток лексики як сукупності самодостатніх мовних одиниць, що позначають об'єкти довкілля. Вторинна номінація засвідчує надання об'єктові ще однієї назви з іншою мотивацією і з певною метою, зумовленою комунікативними потребами мовця [3: с. 205].

Вторинна номінація – складне і багатогранне явище, оскільки вторинні номінанти не є наслідком прямого відображення дійсності, їх семантику зумовлює значення вихідного слова. Призначення вторинної номінації влучно окреслила Васильєва Н. В, підкресливши, що «дана номінація присутня скрізь, де відбулося переосмислення мовної сутності» [7: с. 34]. З одного боку, як зазначає Беліцька Є. М., [6: с. 58], вторинну номінацію тлумачать як процес надання об'єкту ще однієї назви: з іншою вмотивованістю і з певною спеціальною метою або як трансформацію попередньої назви об'єкта. З іншого боку – її розглядають як використання матеріальної оболонки уже наявної одиниці як назви іншої реалії, які супроводжуються появою в її семантичній структурі нової семи. Як зазначає Дяченко Н. М. [3: с. 202], спільним для обох цих визначень є те, що в основу процесу вторинної номінації покладено асоціативність людського мислення.

Отже, вторинна номінація є результатом природного розвитку мови [7: с.238]. Вона ґрунтується на асоціативних зв'язках за подібністю чи суміжністю, зумовлених як пізнавальними, так і комунікативними потребами людини.

Основними компонентами формування змісту вторинних найменувань є метафора і метонімія [9: с. 101].

У мові науки метафра є активним словотворчим чинником. У зв'язку з прогресом людства, зокрема з розвитком різних галузей знань, виникає безліч понять, що не мають своїх найменувань. Створення штучних назв призвело б до появи неймовірної кількості слів, що ускладнило б процес їх запам'ятовування [1: с.202]. Дану мовну ситуацію може допомогти вирішити метафора.

Метафора в терміносистемі будь-якої мови сприяє декодуванню нового терміна за рахунок знань про узвичаєне, більш конкретне та зрозуміле [9: с.101]. Метафора в галузевій термінології з'являється для того, щоб дати і'мя поняттю, яке до цього не мало словесного позначення [9: с. 102]. Використання загальноживаного слова в номінації понять певної галузі знань може мотивувати виникнення одного, двої або навіть трьох термінологічних значень. Основним механізмом метафоричного перенесення є асоціативне порівняння [7: с. 126]. Слово загальнолітературної мови береться для позначення поняття певної науки, при цьому його значення зазвичай звужується і отримує чітку дефініцію, наприклад: *cat's ear* – котяче вухо, *lean diabetes* – діабет голодних.

У метафоричному способі творення слів метафора виступає як засіб вираження спеціального поняття й слугує для передачі знань [2: с. 100], асоціюючи спеціальне поняття із загальновідомим, зв'язуючи ці асоціації за зовнішньою подібністю.

Джерелами метафоричної номінації постають ад'єктиви на позначення кольорів (*black market, het out of red*), загальноживані слова літературної мови (*grey knight, Noah effect*); номінації одягу (*hat money, cap*); джерела, пов'язані з людиною та її діяльністю (*godfather offer, citizen bonds*), фізичними (*period of digestion; strong dollar*) і психологічними характеристиками (*idle money; earnest money; inactive assets*); сімейними стосунками: *baby bond; family of funds; aunt Millie*); предметами архітектури, помешкання і його частинами (*house account, garage*), предметами побуту (*cushion, box*), рослинами (*daisy chain, evergreen*

credit), науковою сферою (*company doctor, balance sheet equation*), військовою лексикою (*capitulation, tomb stone*), артефактами (*bubble, coulisse*), простором та орієнтацією (*front door method, parallel investment*), природними явищами (*dawn raid, rainbow option*), містом (*street, road show*), сферою харчування (*lemon, macaroni defense*), онімними термінами-назвами літературних героїв (*Goldilocks economy, Lady Macbeth Strategy*), лексикою на позначення знаменитостей (*Jenifer Lopez, Rembrandt market*), географічними поняттями (*Blue Ocean, South Sea Bubble*), тваринами (*bull, dolphin*); міфологічною сферою (*grey knight*), чаклунством (*glamor stocks, magic of diversification; double witching day*); релігією (*Barefootpilgrim, Fallen angels*) [24: с. 75].

Найбільш поширеними джерелами метафоричної номінації постають ад'єктиви на позначення кольорів (20% від загальної кількості метафоричних термінів) та джерела, пов'язані з людиною та її діяльністю (15%). Домінування джерел метафоризації, пов'язаних з людиною, пояснюється антропоцентризмом.

Відомо, що мовна номінація – явище багатогранне. Існують два різних типи вторинних найменувань, відмінності між якими проявляються в самому характері їх номінативних цінностей. Дане явище вивчали В.В. Виноградов [8], Н. М. Дяченко [15], Т. А. Казакова [17,18], В. І. Карабан [20], С. К. Гаспарян [13].

Типи вторинних найменувань поділяються на непрямую номінацію та посередню номінацію [71].

Непряма номінація, під якою розуміють автономну направленість, яка сприяє самостійній номінативній цінності одиниці найменування. При виборі таких найменувань потрібно лише знання того, про що йде мова.

Посередня номінація, в структурі якої необхідна опора на сигніфікат іншого найменування.

Коли сигніфікат будь-якого найменування характеризується направленістю на визначений компонент дійсності тільки при спільній реалізації з іншою, чітко визначеною номінативною одиницею, тоді це

засвідчує не самотійну цінність такого найменування. Природа цих відмінностей, що існують в непрямій та посередній номінації, недостатньо досліджена. Сучасні лінгвісти вимушені визнати, що посередня номінація залишається все-таки загадковим феноменом номінативної діяльності [7: с. 238].

Власні назви, що є об'єктом дослідження ономастики як соціально-історично сформованої науки, виникають і функціонують у конкретних умовах як найважливіші елементи комунікації. Власні імена виконують не тільки номінативну функцію, називаючи об'єкт, ідентифікуючи його, виокремлюючи із ряду інших об'єктів, а й містять фонову інформацію про належність носія власного імені до певної національності, виступають лінгвокультурологічними маркерами у комунікативному акті на основі усталених асоціативних уявлень. Так, наприклад, власне ім'я Іван у більшості представників європейських народів викликає асоціації щодо належності носія цього імені до російського етносу, а ім'я Ганс асоціюється із німецькою нацією. Така постановка питання дозволяє віднести власні назви до класу ономастичних реалій як безеквівалентної лексики, характерної для носіїв певної мови і культури й чужої для представників іншого етносу.

Дослідженнями різних аспектів утворення та функціонування ономастичної лексики займалися багато вчених, серед них В.С. Виноградов, Г.Д. Томахін, О.В. Суперанська, А. Вежбицька, Н.В. Багринцева, Д.І. Єрмолович, І.Б., Громова, Ю.О. Карпенко, Е.Б. Магазанник, О.І. Фоякова, А.Г. Гудманян та ін.

У мові, як і в суспільстві, з плином часу спостерігаються зміни, з'являються нові поняття, які потім адаптуються з самою філологією та її законами. Такими є антропоніми і топоніми, бо, незважаючи на велику кількість досліджень в цій галузі, питання про їх значення та сутність все ще залишається відкритим. Немає єдиної точки зору ні про критерії включення іменників у даний розряд, ні про їх структуру, тобто не має і єдності у визнанні наявності структури значення досліджуваних одиниць.

По наявності категоріальних, диференціальних ознак можна виявити, що система власних імен і назв за своїм складом неоднорідна. Виділяють підсистему саме “власних імен” і “назв”, які привласнюються окремим особам, предметам, місцям, явищам і т.п. індивідуально в силу сформованих традицій, і які виконують в мові і мовленні чисто номінативну функцію, і підсистему власних імен і назв, привласнених у свій час окремим особам, предметам чи місцям, що перейшли з загальних імен і назв, і що стали відомими за якимись ознаками у результаті діяльності цих людей, властивостей цих предметів, місць тощо. З плином часу було декілька різних тенденцій передачі антропонімів і топонімів в письмовому вигляді. Але за останні роки в українській мові почала розвиватися окрема тенденція. Зараз власні англійські імена передаються за допомогою транскрипції, в основі якої лежить фонетичний принцип. Топоніми як власні імена географічних об’єктів входять в коло дискусії, яка стосується того, чи мають власні імена лексичне значенні при зіставленні їх із загальними іменниками. Також розглядається питання про те, що лінгвокраїнознавчий підхід до проблеми значення топонімів є доцільним, бо топоніми посідають значне місце у фонових знаннях носія певної мови і культури. Перш за все, це назви об’єктів країни, в якій він живе, тому використовується країнознавчий підхід у визначенні топонімів. Існують англійські топоніми, які виникли з власних назв. Це можуть бути назви промислових районів, каналів, вулиць та ін. Англійські імена змінювали своє вживання впродовж століть під впливом тих чи інших факторів, таких, як вплив міфології, Біблії на свідомість людей. Важливим фактором також є вплив Реформації з усіма її змінами та Франції, як могутньої держави на різні аспекти життя, в тому числі і використання імен. Випадки переходу англійських топонімів в загальні назви можна класифікувати таким чином: перехід топонімів у назви порід худоби і інших тварин; перехід топонімів у найменування виробів. Можна також сказати, що першою стадією перетворення топонімів в імена загальні було утворення стійких двокомпонентних словосполучень, в яких пізніше відбувалося випущення другого компонента. Власне ім’я у мовній системі стоїть в маргінальному

положенні і обумовлено подвійністю функціональної природи антропоніма. Також власне ім'я як елемент соціокоду певного соціуму являє собою "соціальний ген". Вважається, що за допомогою фреймів можна подавати знання у семантиці природної мови, поєднувати різноманітні знання людини і її досвід. Власні імена можуть мати вплив на контекст та зміст тексту певним чином. Якщо автор хоче змалювати напружену ситуацію, він використовує антропоніми для цього. За допомогою різного вживання одного і того ж імені різними людьми, автор може показати особливе ставлення кожної людини до цього героя (ставлення може бути прихильним, гнівним, офіційним та ін.). Фразеологія тісно пов'язана з історією, культурою, традиціями й літературою народу, що говорить даною мовою. Цей зв'язок найбільш чітко простежується в тих фразеологічних одиницях, у склад яких входить власне ім'я. Чітко видно, що з того моменту, як власні імена увійшли до фразеологізмів, вони втратили свою головну функцію: називати людей, предмети, явища тощо. Вони стали невід'ємною частиною фразеологізма і не сприймаються в іншому контексті. Всі фразеологічні одиниці, що містять топоніми, підрозділяються на кілька підгруп.

Фразеологічні одиниці, до складу яких входять власні імена, пов'язані з побутом, літературою і фольклором англійців, були поділені на: фразеологічні одиниці з традиційними, популярними чоловічими і жіночими іменами; фразеологічні одиниці, що містять реальну антропонімію, що пов'язана з іменами видатних людей свого часу: монархів, політичних діячів, учених і винахідників, або не настільки великих, але що прославилися добрими або дурними справами; фразеологічні одиниці в яких власні імена взяті з літературних джерел; фразеологічні одиниці, що містять топоніми. У одній підгрупі фігурують назви вулиць, районів Лондона. Частина цих одиниць тісно пов'язана з минулим Лондона і його історією. У наступну підгрупу включені фразеологічні одиниці з назвами англійських графств, областей, районів, міст, рік. Простеживши взаємозв'язок топонімів- фразеологізмів з їх походженням, можна зрозуміти їх сутність та причини їх виникнення.

Останніми десятиліттями посилюється також інтерес науковців до вивчення художнього жанру як скарбниці унікальних явищ культури того чи іншого етносу. У цьому руслі більшість досліджень присвячена розгляду лінгвокультурологічних особливостей художнього твору (дослідження Л.Ф. Дунаєвської, Н.І. Кушиної, Г.В. Давиденко, Н.В. Мاستилко, О. Собецької та ін.).

Незважаючи на велику кількість досліджень ономастичного матеріалу, лінгвокультурологічний аспект ономастики літературної казки з позиції перекладознавчого аналізу вивчений ще не достатньо, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Будучи представленими практично у всіх сферах суспільного життя, ономастичні реалії знаходять своє найглибше відображення в плані збереження і відтворення соціальної, функціональної, ідеологічної та культурологічної інформації у сфері художньої літератури. Літературний жанр визначає специфіку ономастичного простору літературного твору.

На основі класифікацій ономастичних реалій В.С. Виноградова і Г.Д. Томахіна класифікацію ономастичних реалій художнього тексту можна представити таким чином:

- 1) антропоніми (реальні та вигадані власні імена казкових персонажів);
- 2) топоніми (реальні та вигадані власні назви географічних казкових об'єктів);
- 3) імена історичних, суспільних діячів, учених, письменників, персонажів (інших літературних і народних творів) тощо;
- 4) назви творів літератури і мистецтва, державних і суспільних закладів: кав'ярні, готелі, театри, музеї, навчальні заклади і та ін. [8: с.186].

Отже, розглянувши специфіку антропоніма, можна зробити наступні висновки: у кожній цивілізованій країні та її мові є особлива категорія одиниць – власні назви, які називають людей – антропоніми. Антропоніміка є відображенням розвитку культурно-історичного життя існуючого народу та всього людства і є невичерпним джерелом розвитку номінативних засобів мови.

Таким чином, антропоніми та їх деривати є важливою частиною мовної картини світу.

1.2 Особливості функціонування антропонімів у художньому дискурсі

Тривалий час у мовознавстві панували погляди щодо переважно ідентифікуючої функції власного імені, проте з розвитком когнітивної лінгвістики ономастичні дослідження набувають нового дихання. Так, на наш погляд, однією з перших в Україні, хто звернув увагу на концептуалізацію семантичного простору за допомогою антропонімів, була Л.В.Гнаповська, яка визначила лінгвокогнітивні та лінгвокультурологічні характеристики англійських антропонімів германського походження. Їй вдалося розкрити специфіку взаємодії концептів “людина” та “особистість” у смисловій структурі антропоніма, розробити концептуальну модель антропонімічної номінації, обґрунтувати лінгвістичний статус антропоніма національно-культурного тексту, а також проаналізувати особливості вияву структурно-семантичних характеристик, виявивши лінгвокогнітивний та культурний потенціал англійських антропонімів.

Нові шляхи розвитку зазначеної проблеми представлені в монографії О.Ю.Карпенко “проблематика когнітивної ономастики” [23: с. 293].

Дослідниця розглядає власні назви як концепти певного ментального лексикону, які є результатом когнітивної обробки та переробки інформації, описує механізми профілювання онімів. Кожний онімічний розряд структурований нею в окремий фрейм. Коректність теоретичних посилок підтверджена результатами асоціативного експерименту. Разом з тим поза увагою О.Ю.Карпенко залишилася поетична ономастика, яка дає цікавий матеріал для розуміння процесів концептуалізації передусім антропонімів у художньому дискурсі.

У цьому аспекті надзвичайно ґрунтовними є роботи Донецької ономастичної школи на чолі з Є.С.Остіним.

З масиву соціокультурної інформації можна виділити антропоніми (імена особові), топоніми (географічні назви) та «хрононіми» (назви та дати, що

пов'язані з певними історико-культурними подіями). Світ ономастики – насамперед світ імен людей і місць (антропонімів і топонімів) – настільки є великим, значеннєвим для суспільства, що кожен, хто до нього доторкнеться, будь-то вчений – філолог, історик, географ, краєзнавець або просто аматор, вже не зможе пройти повз. Вступаючи в цей світ, дослідники намагаються його осмислити: про імена написано безліч робіт. Діапазон їх проблематики великий: ономастів цікавила сутність власного імені, його мовний статус, виникнення імен, їх життя в суспільстві, історія, доля й, нарешті, обкутана флером містики загадка тисячолітньої давнини – зв'язок імені й людини. Пошук оптимальних перекладацьких прийомів відтворення імен власних, максимально наближує читача до художньої картини світу автора оригіналу.

Надзвичайно вагомий внесок у теорію художнього перекладу зроблено українськими вченими Р. П. Зорівчак, М. О. Новиковою, Л. В. Коломієць, В. В. Коптіловим, І. В. Корунцем, О. Фінкелем, О. І. Чередниченком, і їхні дослідження, разом з розвідками перекладознавців інших країн – С. Басснет, С. Влахова, І. Лєвого, А. Лефєвєра, А. Поповича, А. Федорова, С. Флоріна, К. Чуковського, – слугують міцним фундаментом для подальшого розвитку цієї науки.

Власні імена слугують для особливого, індивідуального позначення предмета безвідносно до описуваної ситуації й без обов'язкових уточнюючих визначень. Власні імена виконують індивідуалізуючу функцію номінації.

Письменницька трансформація онімів має без перебільшення сотні різновидів і сотні причин. Л.Белей усі такі утворення кваліфікує як “авторські неологізми, більшою чи меншою мірою орієнтовані на загальнонаціональний антропонімічний узус”.

У сучасній лінгвістиці спостерігається значний інтерес до проблем вивчення власних імен, зокрема антропонімів та топонімів, які займають особливе місце у мові. Повноцінне спілкування, тобто правильне сприйняття, оцінювання та інтерпретація інформації, є неможливим без знання певного набору власних імен та їх функцій у мові та тексті. Імена відомих

особистостей, літературних персонажів та географічних назв складають значний пласт знань, необхідних для усвідомлення та оцінки культури того чи іншого народу.

Власні назви - антропоніми (імена людей), топоніми (географічні назви) - складають значну частину соціокультурного контексту мови і мовної картини світу хоча б тому, що вони власні, тобто позначають "індивідуальні предмети незалежно від їх ознак" [2].

У мовознавстві виділяється особливий розділ – ономастика (гр. *onomastike* – «мистецтво давати імена»; *onomastikos* – «відноситься до імені»), що займається вивченням власних імен. Ономастикою називається і сукупність всіх власних імен.

Як лінгвістична наука ономастика займається вивченням їх функціональної специфіки, виникнення, розвитку, їх зв'язку з усіма рівнями (або ярусами) мови, теоретичним і практичним значенням самої ономастичної науки, а також її зв'язків з іншими науками. Ономастика вивчає основні закономірності історії, розвитку та функціонування власних імен [8].

У мовознавстві існує три підходи до аналізу власних імен. Прихильники першого підходу вважають, що на відміну від загальних імен, здатних не лише називати предмет, а й мати денотативне значення, власні імена виконують лише функцію репрезентації, оскільки є вторинними по відношенню до загальних імен [4]. Відповідно до другого підходу власні імена мають лексичне значення, і навіть є більш змістовними, ніж загальні імена [7]. Представники третього підходу розглядають власні імена і з позиції мови, і з позиції мовлення [12]. Антропонім називає, але не приписує людині ніяких властивостей [4] і не повідомляє про неї ніякої інформації, має понятійне значення, в основі якого лежить уявлення про категорії, класи об'єктів.

Сукупність онімів у художньому тексті характеризує культурний універсум через призму його бачення автором. У рамках нашого дослідження як ономастичні реалії художнього тексту ми визначаємо власні назви, у формі яких чітко простежується належність їх носіїв до певної національності, і які

співвідносяться із системою культурно маркованих цінностей і уявлень, та засвоюються реципієнтами казкового тексту як складники певної лінгвокультури.

Переклад ономастичних реалій казкового тексту передбачає збереження національного колориту, втілення авторського задуму та врахування можливостей сприйняття, осмислення і розуміння значення перекладених ономастичних реалій головним адресатом тексту художнього твору – читачем. Реальні антропоніми, що використовуються у досліджуваному матеріалі, в україномовних перекладах відтворюються з допомогою транскрипції та транслітерації. Залежно від словотвірної моделі антропоніма культурологічними маркерами на позначення національної належності виступають характерні форманти, апелятиви та прийменники.

Апелятивами власних імен є часто ввічливі звертання, що є різними для кожного народу і кожної культури і тому несуть у собі відповідне культурологічне навантаження. Такі апелятиви в україномовних перекладах відтворено здебільшого з допомогою добору словникових відповідників, інколи з метою чіткої прямої вказівки на походження героя за допомогою транскрипції. Також і для перекладу вигаданих антропонімів художнього дискурсу, утворених за словотвірними моделями реальної антропонімії, використовуються ті ж самі способи перекладу, що й для реальних власних назв.

Інакше слід поводитися із так званими "промовистими" іменами, що несуть смислове функціональне навантаження, виступаючи в художньому тексті авторськими характеристиками персонажів. З метою збереження закладеного в них значення такі оніми перекладаються, зазвичай, з допомогою калькування або шляхом утворення перекладацьких неологізмів.

Топоніми як ономастичні реалії, що широко представлені в тексті літературної казки, завжди несуть національне, соціальне або історичне навантаження, оскільки позначають реальні географічні об'єкти, що існують у наш час або існували раніше на території певного народу, будучи складниками

його історичної спадщини та культурного надбання. У зв'язку з цим, необхідною умовою адекватного перекладу топонімів авторської казки є обізнаність перекладача із лінгвокраїнознавчим матеріалом. Слід пам'ятати, що під час перекладу реальних топонімів слід не вдаватися до транскрипції чи транслітерації, а знайти відповідну назву географічного об'єкта у наявних географічних довідниках [Кухаренко 2002, 93]. Крім того, топоніми можуть мати певне конотативне значення, завдяки якому вони викликають певні асоціації у носіїв мови, що слід враховувати у перекладі. Часто у авторському художньому тексті використовуються вигадані топоніми, що побудовані за аналогією до реальних топонімів і в тексті можуть виконувати функцію просторових орієнтирів у реальному або фантастичному світі художнього твору. Останні є промовистими топонімами. Такі топоніми завдяки словотвірним формантам також несуть відбиток того народу і тієї культури, що відповідно до авторського задуму зображується у творі. Авторські топоніми, утворені за аналогією до реальних, що орієнтують читача у межах реального казкового світу, перекладаються шляхом транскрипції або транслітерації з метою збереження структурних формантів і відтворення національного колориту, а промовисті топоніми, що є орієнтирами у фантастичному казковому світі, перекладаються з допомогою калькування або творення перекладацьких неологізмів з метою збереження закладеної в них асоціативної інформації про чарівний світ художнього твору.

Інколи у процесі перекладу вигаданих топонімів спостерігається нерівнозначність обсягу лінгвокультурологічної інформації та можливостей для її відтворення в україномовних перекладах.

У досліджуваному нами практичному матеріалі міститься велика кількість алюзійних імен (імен персонажів інших художніх творів), які письменник використовує для створення встановлення асоціативних зв'язків між відповідними особами і казковими героями. Переклад таких ономастичних реалій передбачає вміння перекладача працювати з історичними джерелами та довідниками задля правильного відтворення історичних імен і відповідних

асоціацій. Алюзійні антропоніми перекладаються українською мовою відповідно до усталеної літературної та перекладацької традиції, наприклад: Shakespeare – Шекспір, Goethe – Гете, Viotti – Віотті, Merkurio – Меркуціо, Prinz Hamlet – принц Гамлет та ін. [Гауф 2001; Гофман 2012]. Такі імена містять, зазвичай, авторський або перекладацький коментар у посиланнях внизу сторінки або в кінці книги. Спостерігаються також випадки заміни фразеологічних номінативних одиниць на відповідне алюзійне ім'я та додавання алюзійного імені в українськомовних перекладах з метою його конкретизації.

Також і такі ономастичні реалії, як назви творів літератури і мистецтва, державних і суспільних закладів, перекладаються згідно з усталеною традицією та супроводжуються коментарем у посиланнях.

Таким чином, проаналізувавши способи перекладу ономастичних реалій як лінгвокультурологічного компонента художнього тексту, ми можемо зробити такі висновки:

1. Ономастичні реалії – власні назви, що завдяки своєму мовному вираженню та фоновим асоціативним зв'язкам сприймаються і засвоюються носіями цільової мови як елементи іншої лінгвокультури.

2. В українськомовних перекладах творів Роальда Дала для відтворення ономастичних реалій використовується транскрипція, транслітерація, калькування, заміна, додавання лексичних елементів.

3. Переклад реальних антропонімів та антропонімів, вигаданих автором за моделлю побудови реальних онімів, з допомогою транскрипції або транслітерації завдяки збереженню оригінальних формантів відтворенню національного колориту власної назви.

4. У процесі перекладу реальних топонімів використовуються наявні топонімічні відповідники, вигадані за аналогією до реальних топонімів транслітеруються або транскрибуються з метою передачі національної та локальної належності.

Для перекладу алюзійних власних імен користуються усталеною літературною і перекладацькою традицією. Перспектива подальших досліджень полягає у розробці проблеми перекладу ономастичних реалій у розрізі діахронії.

Останнім часом у лінгвістиці зростає інтерес до проблем ономастики, тобто вичення власних імен в різних аспектах, що зумовлено розвитком антропоцентричної парадигми мовознавства [1].

До цього часу значну увагу дослідників було акцентовано на загальній проблемі семантичної структури власних імен (Г. Лейбниц, Дж. Локк, Б. Рассел, О.Ф. Лосев, В.М. Муравйов, Д.І. Руденко, В.С. Соловйов, С. Кріпке, J.S.Mill, Е. Pulgram, Н. Putnam, J.A. Searle та інші) [12,13,14,15], яка була розглянута у суто лінгвістичному (О. Єсперсен, Л.М. Щетінін), соціолінгвістичному та етнокультурному аспектах (К.В. Бахнян, В.А. Ніконов, S.Lieberson, П. Чучка) [2, 7, 11].

Аналіз досліджень прізвищ в слов'янських мовах починається в 30-х роках ХІХ століття і безпосередньо пов'язане з іменами етнографів та фольклористів (І.М. Снегірова, Ф.І. Буслаєва, В.І. Даля) [6]. Перші класифікації цього типу антропонімів базуються на регіональному та етнографічному принципах (Д. К. Зеленін, Н.Ф. Сумцов) [11]. Водночас лінгвістична природа прізвищ представлена в працях російських дослідників О.М. Селищева і В.К. Чичигарова, розробки яких є важливим надбанням при історико-етимологічному аналізі прізвищ. Початок наукового дослідження української антропонімії пов'язують із працями мовознавців ІІ-ої половини ХІХ – початку ХХ століття: А. Степановича, В. Охримовича, І. Франка. Найґрунтовніше вивчення українських власних імен припадає на 60-70 роки ХХ століття (Л. Гумецька, П. Чучка, І. Сухомлин та інші) [3].

Наукові результати вищенаведених досліджень виявляють і пояснюють різні процеси та характеристики антропонімів, однак, на сьогоднішній день існують прогалини в дослідженнях, що стосуються неофіційних номінацій в

типологічному аспекті з точки зору опису моделей їх утворення, особливо, конверсії серед неофіційних антропонімів.

Неофіційні антропоніми виникають і функціонують в будь-якому середовищі [4,5], оскільки явище антропонімії зачепило дуже різні сфери людського спілкування: політичну, освітню та кримінальну.

Неофіційні антропоніми, так само як і всі інші власні назви, як в слов'янських, так і в германських мовах виникають внаслідок наступних процесів [6, 8, 9]: онімізації апелювання (наприклад, Лис, Big Dog), створення по аналогії (наприклад, King of Camelot – по аналогії з King Arthur), трансонімізації, а саме перехід власного імені з одного типу антропонімів в інший (наприклад, Олесь, Тимоха, King George, Hurricane Catrine), а також запозичення іншомовних імен (наприклад, Наполеон, Саддам Іванович, American Fabius, Pablo, Colossus of Debate).

Трансонімізація як явище мови й засіб утворення неофіційних антропонімів належить до лексико-семантичного типу словотвору [10]. Як зазначає Н.В. Подольська [9], слід розглядати перехід онімів із одного розряду в інший як характерне для ономастичної лексики синхронічне явище, яку яскраво проявляється серед відібраного англійського та українського матеріалу(Буш – прізвище американського президента, Пінокіо – ім'я казкового георя, англійські прізвиська: Elvis – ім'я культового співака Елвіса Преслі стало прізвищем американського Президента Біла Клінтона, King George – ім'я історичної постаті перейшло в розряд неофіційних антропонімів Джорджа Буша, ще одного американського Президента.

Щодо неофіційних антропонімів в англійській та українських мовах досліджуються наступні тенденції, а саме прізвиська утворюються від наступних типів онімів:

1) антропонімів (наприклад, англійське – Quasimodo, від імені літературного героя, українське – Гітлер, від імені політичної особи);

2) топонімів (наприклад, англійське – Al Capone of Los Angeles, змішаний випадок, утворений від імені міста та антропоніма, українське – Троєщина, від назви району міста Києва).

Таким чином, ми можемо стверджувати, що неофіційні антропоніми мають загальні моделі утворення за допомогою трансонімізацій, проте англійська мова вигідно відрізняється від української з точки зору можливості переходу онімів з одного розряду до іншого.

Прізвиська, які були утворені за допомогою трансонімізації зберігають свою головну функцію: одночасно поєднують персоніфікацію особи та вказують на характерні ознаки об'єкта найменування, відрізняючись від інших неофіційних антропонімів тим, що в них відсутній чітко виражений оцінний компонент.

1.3 Специфіка перекладу ономастичного прошарку лексики у художньому дискурсі

У сучасних лінгвістичних розвідках значна увага науковців прикута до художнього дискурсу та художнього тексту. Водночас, різні автори виходять із різного розуміння понять текст, дискурс комунікація, що обумовлює значні розбіжності дослідницьких позицій. Сучасне мовознавство постулює множинність підходів та інтерпретацій, отже кожний підхід є по-своєму цінним і науково валідним, а їхнє розмаїття дозволяє розглядати художній дискурс у різних ракурсах. При цьому, аналіз цього дискурсу з позицій діяльнісного тлумачення розумово-комунікативної взаємодії суб'єктів, наскільки нам відомо, ще не проводився. Комплексність та значний пояснювальний потенціал такого дослідження, водночас, роблять його необхідним і своєчасним. Складність організації художнього дискурсу засвідчена також безліччю перехідних моментів, поєднанням реальності існування й уявного, ігрового, творчого світу фантазії, сприйняття і переживання повсякденної дійсності і дійсності уявної, що зумовлене актуалізацією суб'єктивних психоемоційних процесів [4]. Це, а також потенційно можливі відмінності в світогляді автора та

читача, особливо за їхньої віддаленості в часі, ускладнюють процес конструювання спільних смислів через можливість множинних читацьких інтерпретацій. Важливою є і та обставина, що в процесі інтерпретації художнього дискурсу відбувається «прирощення, розширення, трансформації смислів, формування, зсув, перетворення значення, що створює поле напруги між очікуваним і непередбаченим, актуальністю тексту і віртуальністю контактних, дистантних, асоціативних, внутрішньотекстових, міжтекстових, міжкультурних відношень.

Різномір у принципах і практиці відтворення англійських антропонімів, а також інших категорій ономастикону, який спостерігаємо в електронних ЗМІ, різноманітних періодичних, книжкових і словникових виданнях, дедалі зростає. Нерідко розходження спостерігаються у межах одного видання чи тексту. Це явище має низку об'єктивних і суб'єктивних причин. Найбільш потужним об'єктивним чинником є глобалізація. Суб'єктивних причин орфографічної невідповідності принаймні дві. Насамперед - це низький рівень гфвогшсно-орфоетчної дисципліни застосування відомчих правописних "стандартів". Низка питань, пов'язаних з відтворенням власних імен, отримала неповне чи суперечливе висвітлення в чинному нині правописі.

Насамперед відзначимо деякі особливості структури англійського імені. Зазвичай вони складається з особового імені, що має в англійській термінології декілька рівнозначних назв; (first name, given name, Christian name) та прізвища (last name, surname, family name) [Crysta 2006: 148]. До складу позного імені може також входити так зване "середнє ім'я" (middle name). Його наявність чи відсутність залежить насамперед від родинної традиції носія імені, а також від моди, яка нерідко справляє відчутний вплив на батьківський вибір при реєстрації новонародженого. Як зазначає Д.Крістал, в американській ономастичній традиції середнє ім'я здебільшого набуває вигляду аббревіатури (ibid), що може бути самодостатнім компонентом і представляти не одне, а декілька імен, які чимось близькі чи подобаються батькам дитині. Таким чином

middle name фактично перетворюється в middle initial ("середній ініціал") іноді цілком позбавлений ономастичного чи лексичного наповнення.

Мода на імена має свою специфіку. Навіть особове ім'я (first name) в деяких випадках може складатися з окремих літер чи однієї літери і бути за зовнішніми ознакам схожим на ініціал. Характерним прикладом є скандально відомий O. J. Simpson, гравець американського футболу і спортивний коментатор.

Літери O. J. є композитним особовим іменем, формою як офіційного, так і неофіційного звертання до носія імені. Як це не парадоксально, в структурі цього імені middle initial відсутні хоча за зовнішніми ознаками літера J. може помилково сприйматися саме в ролі такої структурного елемента. Для перекладу це має велике значення, оскільки способи передачі зазначених структурних елементів різні: first name і middle name здебільшого транскрибують чи транслітеруються, а middle initial передається в ініціальній формі. Особливу увагу при перекладі слід звернути на незбіги послідовності компонентів імені: в українській мові, зокрема в офіційно-діловому стилі, на першому місці часто перебуває прізвище, тоді як в англійському тексті першим завжди є особове ім'я - first name. Деколи ігнорування цієї обставини призводить до хибної ідентифікації особи. Так, американський колега одного з українських мовознавців, помилково сприйнявши ім'я по батькові за прізвище (last name), розпочав свій лист такими словами: Dear Mr. Hryhorovych. Характерною особливістю англомовного ономастикону, насамперед американського, практикують використання в офіційно-діловому вжитку гіпокористичних форм, зокрема усічених варіантів імен: Al, Dan, Ed, Nick тощо. В окремих випадках така форма може представляти усічені варіанти різних імен. Зокрема, в імені Al Gore (колишній віце-президент США) вона представляє Albert, в імені кіноактора Pacino Al - форму Alfredo. Хоча в усіх наведених вище випадках повні форми українських відповідників англійських імен починаються на А (Альберт, Альфредо, Альфонсо), практика перекладу

передає ці усічені імена по-різному: Аль Пачіо, Аль Капоне [УСЕ, 2006, с. 952].

Зазначимо також, що чинний правопис спеціально не регламентує правил відмінювання таких імен. Як показує практика, палаталізовані форми залишаються невідмінюваними: "...незадоволений зірками Робертом Де Ніро, Аль Пачіно і Джеком Ніколсоном" - [газета 'Оглядач' 9.10.2007], а форма Ел відмінюється: "... Заява в Куала-Лумпурі - перший пробний **камінь** американської дипломатії ХХІ століття, дипломатії Ела Гора ..." ["День" 18.11.2008].

У нинішній практиці перекладу можна виділити такі основні способи передачі власних імен:

1. Транскрипція
2. Транслітерація
3. Використання традиційного ономастичного відповідника
4. Калькування чи часткове калькування
5. "Нульовий" переклад.

Розглянемо перелічені способи докладніше. Практична транскрипція, на відміну від фонетичної, що застосовується для спеціальних лінгвістичних потреб і включає низку специфічних графем з надлітерними позначками, використовує тільки ті знаки, які наявні в системі письма мови перекладу. Вона передбачає фонетичну імітацію оригінального імені засобами цільової мови. Оскільки фонологічні системи мов різні, то може йтися тільки про максимально наближене, а не цілковите відтворення тої фонетики імені, яку воно має в оригіналі. Транскрипція в кількісному відношенні значно переважає всі інші способи відтворення власних імен. У деяких випадках при неможливості відтворення англійської фонетики прямим українським аналогом використовується комбінований транскрипційно-транслітераційний підхід.

Транслітерація – це політерне відтворення засобами цільової мови орфографічної форми назви. Вона не передбачає цілковитої співвідносності звучання в оригіналі й перекладі.

Традиційний ономастичний відповідник – це ім'я (найчастіше особове) з ономастичної системи цільової мови, що використовується як еквівалент англійського імені в перекладі. Як правило, ці імена етимологічно співвідносні. Значного поширення набуло використання традиційних відповідників при відтворенні імен британських та інших західноєвропейських монархів: королеви Єлизавети (а не Елізабет), Анна (а не Енн), Марія (а не Мері), королі Вільгельм (а не Вільям), Карл (а не Чарльз) тощо. Зрідка традиційні ономастичні відповідники зустрічаються в перекладах творів художньої літератури, наприклад, ім'я героїні казки Люїса Керолла „Аліса в Країні Див,, ім'я Горацио в Шекспіровому „Гамлеті,,. За традицією також передаються імена відомих діячів історії та культури: Вальтер Скотт, Горацио Нельсон тощо.

Коли в англійському тексті використовуються „чужі“ для англійської традиції імена (наприклад, італійські), відповідниками можуть ставати форми традиційного відображення в українському перекладі ономастикону цієї „третьої“ (наприклад, італійської) мови. Прикладом можуть бути імена та прізвище головних героїв однієї з найвідоміших трагедій Шекспіра Romeo Montague – Ромео Монтеккі і Juliet Capulet – Джульєтти Капулетті.

Ім'я національного героя Швейцарії, що в англійському тексті має форму William Tell, в перекладі має відповідник – Вільгельм Тель.

Традиційні форми мають ретроспективне забарвлення, вони часто пов'язані зі святим письмом (Isaac – Ісаак) або є давнозапозиченими формами, наприклад, Ісаак Ньютон. Більш пізні варіанти перекладу здебільшого представлені транскрипцією: Isaac Asimov – Айзек Азімов, Isaac Stern – Айзек Стерн тощо.

Нерідко традиційні відповідники використовуються при відтворенні імен чи прізвищ слов'янського походження. На початку ХХ ст. застосування традиційних відповідників було більш поширеним.

Р.С.Гіляревський та Б.А.Старостін, не даючи спеціального коментаря щодо своїх мотивів, по-різному передають ту саму орфограму, яка виступає в одному випадку прізвищем, а в іншому – особовим іменем. Прізвище Alexander

вони пропонують передавати шляхом транскрипції – Алєгзандер, а особове ім'я з такою ж вимовою й написанням – традиційним відповідником Александр.

Калькування чи часткове калькування – це покомпонентний переклад лексичних елементів імені, що мають прозору внутрішню форму. У практиці перекладу цей прийом застосовується доволі рідко, оскільки він суперечить самій природі імені – ідентифікувати об'єкт, а не висловлювати поняття. Однак при відтворенні метафоричних іменісторичних осіб, найчастіше монархів та відомих політиків, такий прийом є скоріше правилом, ніж винятком: Вільгельм Завойовник (William the Conqueror), Річард Левове Серце (Richard the Lion Heart), Іоанн безземельний (John the Lackland), Марія Кривава (Bloody Mary), Залізний Грецоґ (Iron Duke), Залізна Леді (Iron Lady) тощо.

Зрідка калькування застосовується в перекладі імен літературних персонажів, наприклад: Man Friday – П'ятниця (у книжці Д.Дефо „Пригоди Робінзона Крузо,“). Найбільшою мірою це стосується так званих „промовистих,“ імен, які є засобом характеристики персонажа і виступають насамперед як стилістичний прийом, що несе змістову, оцінну, естетичну та іншу інформацію, ідентифікаційну функцію вони виконують „за сумісництвом,“.

„Нульовий,“ переклад – безпосереднє включення в текст англійської орфограми, тобто збереження латиноалфавітної форми імені без перекладу. Такий спосіб набув значного поширення в Україні протягом останнього десятиліття, зокрема у пресі, на телебаченні, в рекламі тощо. З певним застереженням дане використання можна допустити як додатковий засіб ідентифікації лінгвістичних об'єктів (назв, професійних термінів) у науково-технічному і, частково, офіційно-діловому мовленні, у довідковиз виданнях. Цитування англійського оригіналу має наводитися в дужках поруч з перекладним відповідником.

Як було зазначено вище, транскрипція є найпоширенішим способом передачі імен, що забезпечує впізнаваність і міжмовну ідентифікацію не тільки для фахівців-лінгвістів чи перекладознавців, а й для пересічної особи, що володіє принаймні елементарними знаннями відповідних мов. З цим

погоджується абсолютна більшість авторів підручників, посібників та наукових публікацій з перекладознавства, а також кодифікатори правописних норм. Однак щодо конкретних механізмів дії транскрипційного підходу суперечки не вщухають вже понад століття.

Предмет, позначуваний власним іменем, називають носієм імені, або референтом. Референтами власних імен можуть бути люди, тварини, установи, компанії, географічні й астрономічні об'єкти, кораблі й інші найрізноманітніші предмети. До власних імен можна також віднести назви книг, фільмів, інших творів літератури й мистецтва [2]. Власні імена несуть у собі інформацію саме про конкретний предмет, про його властивості. Літературна ономастика вивчає особливості вживання власних імен у тексті художнього твору й за його межами.

Переклад власних імен українською мовою в досліджуваних романах здійснюється за допомогою правил транскрипції, транслітерації, транспозиції або калькування. Розглянемо особливості перекладу більш докладно. Варто відзначити, що застосування автором власних імен найчастіше носить підтекстову інформацію.

Процес найменування цілком пов'язаний, з одного боку, з авторським задумом, а з іншого — з системою мовних одиниць і композицією художнього тексту. Первинні номінації персонажів у експозиції представлені, як правило, іменниками-власними назвами та займенниковими позначеннями. Різниця між дією як композиційний елемент характеризується високою частотністю вживання та варіативністю номінацій. Провівши комплексне дослідження явища вторинної номінації, ми дійшли висновку, що найменування персонажів у експозиції та кульмінації художнього тексту завжди несуть найбільше змістове навантаження, що засвідчують найвищі показники коефіцієнта смислового навантаження саме в цих композиційних елементах.

Між кількістю лексем, що вживаються для номінації персонажів коротких оповідань, та емоційним напруженням елементів композиції існує обернений

зв'язок: зі збільшенням кількості найменувань зменшується емоційна насиченість композиційного елемента.

Власна назва персонажа художнього текста завжди мотивована його ознаками, тому здатна викликати відповідні емоційні та логічні асоціації. Стилiстична функція власної назви проявляється у конкретних контекстуальних зв'язках, що дає підстави говорити про контекстуальне значення літературних власних назв.

Первинна номінація персонажа в авторському дискурсі, як правило, неекспресивна, оскільки слугує об'єктивним позначенням персонажа з позицій оповідача. Вторинні ж номінації, характеризуючи той самий персонаж з погляду і автора, і співдіючих персонажів, набувають додаткових емоційно-експресивних смислів. Такі вторинні номінації утворюються за допомогою стилістичних засобів: метафори, метонімії, перифраза, порівняння, оксюморона, градації, що сприяє інтенсифікації художньої експресії, а також поглибленій характеристиці персонажів.

Тривалий час у мовознавстві панували погляди щодо переважно ідентифікуючої функції власного імені, проте з розвитком когнітивної лінгвістики дослідження набувають нового результату. Так, на наш погляд, однією перших в Україні, хто звернув увагу на концептуалізацію семантичного простору за допомогою антропонімів, була Л.В.Гнаповська, яка визначила когнітивні та лінгвокультурологічні характеристики англійських антропонімів германського походження [Гнаповська 2008]. їй вдалося розкрити фіку взаємодії концептів "людина" та "особистість" у смисловій структурі антропоніма, розробити концептуальну модель антропонімічної номінації, ідентифікувати лінгвістичний статус антропоніма як згорнутого національно-культурного тексту, а також проаналізувати особливості вияву структурно-семантичних характеристик, виявивши лінгвокогнітивний та культурний потенціал англійських антропонімів. Концептуальна картина світу адресанта художнього дискурсу володіє регулятивним потенціалом; інструментом імплементації свого впливу виступають стратегії дискурсу. У прозовому

художньому дискурсі глобальні стратегії кореспондують з дискурсними зонами наратора та персонажа: у зоні наратора представлена глобальна наративна стратегія, конкретизована у локальних стратегіях – об’єктно-аналітичній та суб’єктно-аналітичній; у зоні персонажів – глобальна репрезентативна стратегія, яка є відтворенням стратегій учасників реальної міжособистісної діалогової взаємодії. Між дискурсними зонами наратора та персонажа наявна проміжна зона, у якій суміщаються ролі автора-наратора і персонажа та реалізується вторинна наративна стратегія.

Висновки до розділу 1

Застосування методів і принципів когнітивної лінгвістики до вивчення власних назв дозволяє: 1) глибше й докладніше з'ясувати сутність власних назв як мовного явища; 2) відкрити нові аспекти, нові напрямки дослідження онімів, зокрема з'ясувати їх буття в ментальному лексиконі; 3) встановити не тільки роль когнітології у висвітленні цілого ряду суто ономастичних проблем, а й вагомість включення онімічного матеріалу для розв'язання власне когнітивних проблем, зокрема уточнення механізму когнітивної обробки та переробки інформації, де оніми відіграють дуже вагому роль, слугуючи вмістилищами великих обсягів мовної, енциклопедичної та невербальної інформації. Тому маємо підстави говорити не лише про когнітивну ономастику, а й про ономастичну когнітологію, яка на разі ще чекає своїх відкривачів.

Кожна власна назва є концептом для тих людей, хто цю назву знає. Особливість онімічних концептів, що мають тільки по одному носієві, дозволяє їм уміщувати, вбирати в себе всю інформацію про цього носія. Водночас носій, одноосібно володіючи назвою, легко може перейменовувати себе сам (псевдоніми, підпільні клички та ін.) чи перейменовуватися іншими (заміна назв географічних об'єктів, особливо поселень, але також і інших їх класів – до річок і держав включно; прізвиська людей; перейменування художніх витворів тощо). Так само легко, з більшим чи меншим ступенем свободи добору, з'являються нові власні назви – при ім'янареченні новонароджених, номінації новоспоруджених кораблів, нововиниклих тайфунів, нововідкритих космічних об'єктів (супутників планет, астероїдів, ділянок поверхні небесних тіл тощо), при розподілі наймень між персонажами та іншими носіями власних назв у новонаписаних творах. Щодня в світі нових власних назв з'являється більше, ніж народжується дітей. Адже ім'я одержує кожна дитина, причому однойменність (в Україні, наприклад, колись панувало ім'я *Іван*, потім *Олександр*, тепер *Максим*) з когнітивного погляду має однозначно тлумачитися як омонімія: скільки б не було в світі Олександрів, у кожному випадку ім'я має свого окремого носія. Крім антропонімів безперервно виникають великі групи

онімів інших розрядів (наприклад, різних заголовків у друкованих чи електронних ЗМІ).

Отже, власні назви виявляються вагомим чинником обробки інформації при її сприйнятті, стаючи для неї своєрідними заголовками, за якими вона так чи так організується, при спілкуванні оніми слугують одним з механізмів переробки інформації, використовуючись як свого роду гачки чи вудки, що витягають з ментального лексикону потрібні фрагменти знань. При цьому саме збереження інформації в пам'яті теж не обходиться без власних назв, які завдяки своїй конститутивній особливості (тільки один денотат) добре поєднують вербальну, енциклопедичну та невербальну інформацію (ім'я *Наполеон* містить не тільки вербальну та енциклопедичну інформацію про цього діяча, а й характерний візуальний образ з не менш характерним капелюхом). Оскільки власні назви є словами і зберігаються, отже, в ментальному лексиконі, то можемо висновувати, що там же, при купі, знаходяться також і енциклопедична та невербальна інформація.

Власні назви, як і інші складники інформації, що зберігаються в мові мозку, існують там у вигляді концептів тільки будучи в актуалізованому стані, коли вони добираються для використання: спілкування чи обмірковування.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТРОПОНІМІВ У ТВОРАХ Р. ДАЛА

2.1 Етимологія як джерело семантики художніх антропонімів Р. Дала

Ономастичне забезпечення творів Р. Дала для дорослих має інші пріоритети та завдання, ніж онімія дитячої літератури. Зумовлено це психологічними особливостями читача-дитини, особливостями його світобачення. Поетонімосфера дитячого твору має на меті не стільки поінформувати маленького читача, скільки посприяти його саморозвитку, самопізнання [41: с. 267].

Беззаперечно, необхідно досліджувати всі оніми художнього тексту, а не лише антропоніми, хоч саме вони є найголовнішими поетонімами літературного твору, оскільки асоціюють читача до художньої реальності, увиразнюючи її. У поетонімосфері талановитого художнього твору немає зайвих власних назв.

У межах художнього твору створюється власна замкнена онімна система, що містить як власні назви узуальні (а також оказіональні, побудовані автором саме для цього твору), так і власні назви контекстуальні, де останні за межами твору є апелюваннями, а безпосередньо у творі стають за волею автора та за умовами контексту онімами.

Як свідчать ономастичні дослідження, у художньому тексті власні назви займають лише близько 3 % його обсягу [4: с. 63]. Однак ці 3 % виявляються дуже вагомими і значущими. Функціонально це один із найважливіших компонентів літературного твору. Нині це стає все більш очевидним для фахівців – і мовознавців, і літературознавців: інакше швидке і глибоке зростання інтересу до літературної ономастики було б просто незрозумілим і невиправданим. Це зростання відбувається і в кількісному (з року в рік кількість публікацій з літературної ономастики зростає), і в якісному планах (замість поверхово-описових характеристик з'являються глибокі дослідження,

що розкривають причини, розв'язують теоретичні питання, пропонують нові підходи і аспекти). Однак поступальний рух цього напрямку ономастичних досліджень наразі залишається ще не завжди послідовним і всеосяжним.

Літературна ономастика – досить молодий розділ порівняно молодій науки ономастики, яка входить до родини мовознавчих наук. Проте у світі вже написано чимало досліджень з літературної ономастики – присвячених як конкретним авторам та їх окремим творам (яких більше), так і узагальнювальних або ж теоретичних праць (яких менше). Навіть розроблено серію розвідок з історії літературної ономастики. В Україні це, зокрема, праці В. М. Калінкіна, Ю. О. Карпенка, М. Р. Мельник. За В. М. Калінкіна, на сьогоднішній день лише підрахунками східнослов'янськими мовами опубліковано близько 1500 праць із літературної ономастики [2: с. 3]. Відомий американський ономаст Джон Алджіо слушно зауважив, що „Найменування людей займають центральну позицію. Серед об'єктів, що можуть мати назви, тільки люди завжди повинні бути поіменованими. Тоді як місцевості, астрономічні об'єкти, події можуть залишатися без імені”. Якщо довідатися про ім'я людини не вдається, „як це сталося з Робінзоном Крузо, коли він виявив П'ятницю, ми заповнюємо цю нестачу” [14: с. 76]. Звісно, щоб спілкуватися з людиною, треба її називати бодай умовним онімом, як Крузо П'ятницю. Зокрема, у дитячих творах Роалда Дала, буває, зооніми (у тім числі й вигадані імена вигаданих потвор) за кількістю і частотністю беруть верх над антропонімами.

Власні імена і назви являють собою значний прошарок лексики: вони становлять близько 25% від всіх іменників. Маючи свою граматику, свої особливості, власні імена і назви підкоряються загальним закономірностям, які виводяться на основі спостережень над загальними назвами і іменами, і в той же час самі можуть впливати на розвиток мови.

Низка дослідників літературної ономастики – і в Україні, і за кордоном, беручи до уваги те, що антропоніми дійсно є центральним розрядом власних назв, досліджують у художньому творі тільки їх. Наприклад, Л. О. Белей пише

про ЛХА (літературно-художню антропонімію), але не пише про ЛХО (літературно-художню ономастику), досліджуючи в своїх роботах тільки антропоніми. Ми вважаємо, що в художньому творі треба вивчати всі дев'ять розрядів власних назв, тобто антропоніми, топоніми, ергоніми, теоніми, зооніми, космоніми, хрононіми, хрематоніми та ідеоніми (звісно, якщо вони в цьому творі є), не обмежуючись лише антропонімами. Наприклад, у жартівливому оповіданні Р. Дала „Esio Trot” головним елементом є не антропонім, а зоонім Алфі (ім'я черепашки), його носій слугує і основою сюжету, і джерелом „черепащачої мови”. Вивчення всіх розрядів власних назв, а не тільки одного, хай найважливішого, є першою засадою нашого підходу до опрацювання власних назв. Другою такою засадою є включення до аналізу так званих контекстуальних онімів. В. А. Никонову належать слова: „Як бути з персонажами безіменними, котрим ім'я заступають займенники Я, Ти, Він, Вона або загальні Жінка, Старий, Цар, 1-й селянин, 2-й селянин? Але це і є імена. Займенники та загальні іменники стали тут іменами власними, і сама заміна не є випадковою. Причини заміни розмаїті” [9: с. 236]. Головними героями казкової повісті Р. Дала „The Witches” є малий хлопчик-наратор та його бабуся. У творі ці герої, відповідно, іменуються I та Grandmamma. Існують узуальні антропоніми, але ці антропоніми в повісті не згадуються. Отже, перед нами типові контекстуальні власні назви. Побудова Далових текстів вирізняється серед іншого тим, що Дал видає загальні назви за власні. Ними є всі етноніми, в тім числі і вигадані ним самим або взяті з фольклору. Зазначимо, до речі, що першим твором Р. Дала стала книжка про Гремлінів – „The Gremlins” (1943 р.), казкових істот, що живуть у літаках, а останнім – казка про дуже маленьких людей, що жили в лісі, Мінпінів – „The Minpins” була видана 1991 р., після смерті автора. Власними у Дала стають і назви людей за посадою, назви унікальних апаратів і навіть препаратів. Найпоказовіший випадок – онімізація дивовижних назв цукерок та інших солодоців у крамниці Біллі („The Giraffe and the Pelly and Me”).

Активно переводячи великі групи апелютивів у власні назви, Роалд Дал враховував особливості дитячої психології, дитячого світосприйняття. Для кожної дитини слово мама є не загальним, а власним – це онім, ім'я його власної матері. Дитина, що оволодіває мовою, засвоює її як сукупність власних назв – найменш тих одиничних осіб, предметів, що її оточують.

Дійти такого ступеня абстракції, щоб узагальнити однорідні речі і вийти на рівень загальних назв, – то вже наступний етап оволодіння мовою і світосприйняття. Але й на цьому етапі дитині легше, комфортніше сприймати назви як власні. Роалд Дал широко використовував у своїх художніх цілях цю прикмету дитячого мислення. Третім засадним принципом аналізу літературного оніма вважаємо необхідність розібратися в його структурі та етимології. Дослідники літературної ономастики зробили своїм прапором слухні слова Ю. М. Тинянова: „В художньому творі немає непромовистих імен. Всі імена говорять” [13: с. 27]. У творах для дітей вони досить часто говорять відверто, прямо характеризуючи відповідний образ. Так, у казковій повісті М. М. Носова „Пригоди Незнайка та його друзів” персонажі іменуються за їх здібностями (рос. Незнайка, Знайка), заняттям (захоплені технікою Винтик, Шпунтик, Шурупчик, мисливець Пулька), характером (Ворчун, Молчун) тощо [10: с. 8 – 9]. Тут усе на поверхні. У творах Р. Дала – не так. Приміром, у його казковій повісті „Matilda” головна героїня, дівчинка Матильда з узвичаєним англійським ім'ям, наділена ним як виразно, чітко промовистим. Письменник дуже часто закликає своїх малих читачів до пошуків, до самостійної роботи. Вона тим паче потрібна для сприйняття Далових оказіоналізмів, якими насичена вся поетонімосфера його творів, особливо дитячих. Що саме говорить у Дала вжитий ним онім, переважно вдається з'ясувати після розкриття його етимології. Етимологічний зміст певним чином зашифровується. Р. Дал узагалі дуже любить різного типу онімічні експерименти. Як відомо, оніми художнього твору промовляють своєю фонетичною формою, словотвором, перегуком з іменем в іншому творі чи навіть в іншого автора. Не нехтуючи жодним із цих засобів, Р. Дал віддає

перевагу етимологічному змістові використаних ним власних назв. Однак схарактеризовані вище три засади, яких ми дотримуємося в описі поетонімосфери творів Роалда Дала, вважаємо дуже вагомими не тільки для ідіостилію Дала, а й для літературної ономастики взагалі.

Загальновідома і загальновізнана промовистість власних назв художнього твору виявляє себе дуже різними способами і на всіх мовних ярусах – від фонетичного (особлива милозвучність, звукова незвичність, какофонічність) до синтаксичного (незвичне сполучення складників багатокomпонентного оніма, перегук чи взаємозаперечення суміжно вживаних онімів тощо). Проте в дитячій літературі на перше місце висувається доонімне, етимологічне значення власної назви. Воно часто перебуває на поверхні (укр. капітан Врунгель), але може бути й імплікованим, закодованим, як в ономастичних іграх Р. Дала. Тому аналіз літературної онімії не повинен оминати словотвору та етимології власних назв художнього твору.

Найкращим способом аналізу поетонімії видається вивчення всього спектру онімів у контексті художнього цілого. Щоб з'ясувати, як окремий компонент працює на ціле, варто не відокремлювати його від цього цілого. Саме такий підхід уможливить отримання комплексного уявлення про своєрідність, неповторність усієї поетонімосфери твору і дасть змогу усвідомити його онімну винятковість. Дослідження ж окремих складників онімного простору твору виявлятиме характерні ознаки його елементів, лише частково співвідносних з концептуальною стратегією твору.

Онімія художніх творів для дорослих і для дітей, за нашими спостереженнями, має істотні розбіжності. В усіх витворах сучасного письменства за власними назвами завжди зберігається номінативна (ідентифікувальна) функція, бо інакше вони не залишатимуться власними назвами. Це їх органічна властивість. Але в літературному тексті ця функція перестає бути провідною, чільною і зредуковується через замкненість онімічної системи художнього твору. На перше місце, як зазначає Ю. Карпенко, виходить стилістика. При цьому стилістика літературної онімії має не дві, а безліч,

безкінечну кількість функцій (В.М. Калінкін), які, проте, досить виразно членуються на дві групи – інформаційну та емоційну. У “дорослому творі” помітно переважає група інформаційних функцій, що доведено й обґрунтовано через детальний аналіз поетонімосфери оповідання Р. Дала “William and Mary” та його роману “My Uncle Oswald”. У дитячих же творах організація поетонімосфери насамперед залежить від групи емоційних, експресивних функцій.

Цією функціональною розбіжністю зумовлено й усі інші відмінності ономастичного наповнення художніх творів для дорослих і для дітей. Останні насичені промовистими власними назвами, різними формами онімічної гри, масовим переходом загальних назв у власні, багатоманітними онімічними жартами – відкритими і прихованими. Загалом же онімічний складник художнього твору для дітей виявляється вагомим, істотнішим, ніж у творах для дорослих, що ілюструє і творчість Р. Дала.

Дослідження онімії шести казок (“James and the Giant Peach”(1961р.); “Charlie and the Chocolate Factory” (1964р.); “Charlie and the Great Glass Elevator” (1972р.); “Fantastic Mr Fox” (1970р.); “The Enormous Crocodile” (1978р.); “The Magic Finger” (1966р.)) та реалістичної повісті “Danny the Champion of the World” (1975р.) засвідчило, що власні назви займають у них вагоме місце і є одним з найулюбленіших Р. Далом виражальних і зображувальних засобів. Загалом поетика цього письменника без власних назв просто немислима, а її особливості у творах цього періоду дуже яскраві й неповторні.

Майже всі оніми Дала є промовистими, такими, що окрім стандартної для власних назв номінативної, дейктичної функції, виконують і функцію характеризуючу, надаючи читачеві певну додаткову, конотативну інформацію, що містить і вказівку на певні прикмети носія, і його оцінку. Лише загальновідомі топоніми та космоніми (**Нью-Йорк, Африка, Індія, Марс, Венера**) не вписуються в цю картину вигадані топоніми (**Loompaland,**

Minusland), вигадані космоніми (планета **Vermes**) максимально увиразнюють художню своєрідність Далових творів.

Перехід загальних назв у власні є характерним для ономастичності Р. Дала, насамперед – для казок письменника, у яких він використовує практично всі розряди онімів, що максимально полегшує дитині сприйняття і розуміння змісту тексту, оскільки однією з особливостей дитячої психології є індивідуалізація довкілля, на рівні мови ілюстрована власними назвами.

Зооніми, утворені через перехід апелятивів в особові імена, займають другу позицію вживаності в творах Р. Дала після антропонімів (див. твори “James and the Giant Peach”; “Fantastic Mr Fox” “ The Enormous Crocodile”) і переважно дублюють відповідну загальну назву тварини, але пишуться з великої літери і часто втрачають артикль (*a grasshopper – the Grasshopper – Grasshopper; a spider – Miss Spider*), що засвідчує динаміку сприйняття суб’єкта номінації – наратора й, відтак, і читача. Із комах і звірів об’єкти номінації перетворюються на персонажів, суб’єктів психічної і соціальної діяльності, увиразнюючи авторську ідею.

Онімічна гра – постійно діючий художній прийом письменника. Зафіксовано каламбурні побудови з використанням омофонічних та паронімічних конструкцій, де останні максимально насичені певною інформацією про персонаж, сюжетну лінію або містять оригінальні додаткові відомості, поглиблюючи та уяскравлюючи художню тканину твору (напр.: “*But they cent quite the wrong Sentipede*”; “*...the President turned white as the White House*”). Онімічну гру характеризує й реалізація неможливих фоносполук (початкова [kn], [gn]), а також фонетичне узгодження змінних одиниць у тексті казок. Фонетично узгодженими є також парні та потрійні ланцюжки із імен сюжетно споріднених персонажів: *Sponge and Spike; Joe and Josephine; George and Georgina; Boggis, Bunce and Bean; Shuckworth, Shanks and Showler*.

Далові ономастичні оказіоналізми реалізуються як конструкції з альтеративними компонентами. Для їх створення автор використовує семантично прозорі онімічні конструкції, жонглювання морфемами тощо.

Найчастіше оказіоналізми називають неіснуючих тварин (*Whangdoodle, Scrunch, Snoozwanger*), виступають як фантастичні етноніми (*Oompa-Loompa; Vermes Knids; Gnoolies*). У новостворених онімах виявляються різні способи побудови: подвоєння, афіксація та ін., що спричиняє структурну незвичність, винятковість, яка є характерною рисою казковості та фантастичності. В оказіональній поетонімотворчості автор застосовує і надзвичайно рідкісні чи не властиві онімам кореневі морфемі, реалізовані найчастіше в одно- чи двоосновних структурах, для яких є характерною наявність внутрішньої форми оніма (насамперед в одноосновних онімах), що може збігатися з характеристикою носія власної назви або передавати відношення автора до названого персонажа.

У своїх онімічних побудовах Р. Дал імплікує певну інформацію, щоб читач сам здогадався й розкодував її. Так, у пісенці Стоноги про Стару Матір Габбард, що стосується популярного фольклорного сюжету, є такий рядок: “*And Old Mother Hubbard Got stuck in the c-*”. В останньому слові названо тільки перший звук, що вимагає читацької активності, фантазії для розуміння авторського прихованого *cupboard*. Подається й наймення прем’єр-міністра Китаю *How-Yu-Bin*, яке виразно перегукується з фонетично тотожною фразою *how you been?* (як справи?): читач повинен це зрозуміти сам. Він же за логікою розповіді і за формою назви може співвіднести етнонім *Gnoolies* (міфічні мешканці Мінусленду) зі словом *noll* “нуль”, а прізвища *Mr Cooper* – віртуальним майбутнім прізвища *Mr Oo*, так само і попередник Купера *Mr Gregg* стає *Mr Egg* (англ. *egg* “яйце”).

Кількісний аналіз використання онімів дає змогу з’ясувати їх роль та місце у творах для дітей даного періоду. Доведено, що основу авторської поетонімосфери становлять антропоніми, які займають перше місце за частотністю в текстах казок та складають 70,9% усіх ономавжитків, оскільки скеровано твори Р. Дала на дітей і задіяні в казках насамперед діти. Такий антропоцентризм спостерігається в казках та повісті, що ілюструють наведені показники: “*Charlie and the Chocolate Factory*” (86,5%); “*The Magic Finger*”

(94,3%); “Charlie and the Great Glass Elevator” (76,2%); “Danny the Champion of the World” (86,2%). Крім антропонімів, письменник майстерно використовує й інші розряди онімів, серед яких вагома роль належить зоонімам, вживаність яких становить 14,8% від загальної кількості онімів у творах даного періоду.

Власні назви в дитячих творах Р. Дала попри їх своєрідність і неповторність нерідко виступають маркерами інтертекстуальності. Так, у казці “Величезний Крокодил” ім’я слона *Trunky the Elephant* (англ. trunk – “хобот”) перегукується з казкою Р. Кіплінга, у якій крокодил витяг слоненяті його короткий ніс у довгий хобот. А ім’я *Mr Fox* пов’язано з дуже древньою, відомою ще з античних часів і багаторазово описаною історією хитрого Лиса (пор. і з “Лис Микита” І.Я. Франка) тощо.

Розвиваючи традиції своїх попередніх творів і продовжуючи вдосконалювати майстерність, письменник розширює амплітуду виражальних засобів і прийомів, які увиразнюють нестандартну творчість цього періоду.

Поетонімосфера кожного твору продумана й витончена. Оними залишилися такими ж промовистими та яскравими, але отримали об’ємніше функціональне навантаження, набули тіснішого зв’язку з текстом, стали залежнішими від наскрізної ідеї цілого твору. Це яскраво ілюструють дві тріади повісті-казки “Matilda”: 1) *Miss Honey, Miss Trunchbull* (яка пізніше стала називатися *the Trunchbull*) і *Matilda*; 2) *Magnus, Agatha i Jenny*. Весь сюжет казки обертається навколо цих двох тріад, що іменують лише чотирьох персонажів. Промовистість онімів підтримує і притаманна їм конотативність, яка просякає всі твори Р. Дала і додає до сюжетної лінії казки неймовірності й поліфонічності, привертаючи увагу читача.

У даний період Р. Дал часто використовує паронімічні конструкції (напр.: “*Mr Twit was a twit. He was born a twit*”; “*He went off **Baghdad** to **bag dad** and **mum** and all the little kiddles!*”), віршовані тексти які побудовані на паронімії, омофонії, метонімії та алітерації (напр.: “*And the pisonous sting of a bumblebee, and the juice from the fruit of the ju-jube tree*”). Зафіксовано і створення нових форм та підходів для зацікавлення читача та передачі казковості і фантазійності

твору, до яких належить зокрема гра слів, заснована на паліндромних формах, притаманних і онімному корпусу казкових текстів і мові головних героїв персонажів: “*Esio Trot, Esio Trot, Teg reggib, reggb*”; “*My name is Eel, Robert Eel, your new rotsap*”.

Автор урізноманітнює творення оказіональних онімів, які часто є наслідком ономатизації апелютивів, відмічається перехід апелютивів у власні назви (напр.: *Pig, Toad, Snail; Giraffe, Pelican, Monkey; the Tortoise; Swan*).

Характерною ознакою ономатворчості даного періоду є семантична нестандартність поетонімів, у межах якої спостерігається зсув обов’язковості або предметного значення кореневих морфем, або значеннєвого навантаження суфіксів, що ілюструють наступні приклади казкових Далових антропонімів: *Mr Twit; Mr Cranky; Miss Trunchbull; Mrs Silver* тощо.

Привертає увагу фонетична продуманість і вишуканість антропонімних лексем, яка увиразнює образність персонажів насамперед при трансформації апелютивних оказіоналізмів у власні назви, при відповідному акцентуванні суфіксальних та кореневих морфем за допомогою шиплячих та глухих приголосних, зокрема в іменуваннях велетнів: *Fleshlumpeater, Manghugger, Bonecruncher, Childchewer, Meatdripper, Gizzardgulper, Maidmasher, Bloodbottler*.

Виявлені у творах даного періоду зооніми розподілено на два розряди: 1) апелютиви, які трансформувалися у власні назви, та оніми, що вже були задіяні автором у попередніх творах: *Giraffe, Pelican, Monkey; Parrot Chopper; Swan*; 2) група зо онімів-оказіоналізмів, вигаданих автором, які набули ознак власних назв і характеризуються оригінальною словотвірною будовою (використання специфічних кореневих морфем і суфіксів), що підкреслює несхожість, екзотичність персонажів: *Whangdoodles; Snozzwangers; the Terrible Bloodsuckling Toothpluckling Stonechuckling Spittler*. Кореневі морфеми цих оказіоналізмів містять різкі, тривожні звукосполучення зі скупченням приголосних і незвичними звучаннями.

Комічності в семантиці власних назвах і в самих творах цього періоду помітно поменшало. Птахи і мавпи виявляються більш людськими, ніж люди – *Twiti* (“ідіоти”), грабіжник *Кобра*. Відповідно і гумор онімів стає досить-таки чорним. З роками гіркота життя відбилася в творах Р. Дала.

Утім, гра слів, весела й винахідлива, все одно сповнює твори письменника і в цей останній період його творчості. Так, у казці “The BFG”, де діють людожери-велетні, зустрічаємо такі довершені каламбури, як *Baghdad* (місто) – *to bag dad* “захопити батька”, *Mrs Sippi and Miss Sour*: річки представлені як жінки, причому наявна й географічна підказка. “Черепаша мова”, тобто прочитання слів справа наліво, з’являється в оповіданні “*Esio Trot*” (у зворотному порядку ця назва читається *tortoise* “черепаша”), і максимально застосовується у наступному творі “The Vicar of Nibbleswicke”. Парафіянку *Prewt* (старовинне прізвище з сенсом “хоробрий”) пастор називає *Twerp*, тобто “хамка”. На Бога говорить *dog* “собака”: “*Good little god*”- хвалить собачку, проте “*Dog help me!*” говорить подумки. Для письменника зникають будь-які табу в онімічній словесній грі.

Число онімів, задіяних у творах цього періоду, помітно зменшилось, але частотність їх використання значно збільшилася – 272/5232, що ілюструє зростання онімної насиченості Далового художнього простору. Основу авторської поетонімосфери складають антропоніми, які є облігаторними у творах та займають першу позицію за кількісними показниками (4044 вжитки, або 77,3% у творах даного періоду). Домінування антропонімів спостерігаємо в казках та повісті – відповідно “*George’s Marvellous Medicine*” (89,7%); “*The BFG*” (94,5%); “*Matilda*” (90,8%); “*The Vicar of Nibbleswicke*” (71,1%). Письменник майстерно використовує й інші розряди онімів, серед яких вагоме місце знову належить зоонімам (31/519 вжитків, або 10% у творах даного періоду), оскільки саме тварини найчастіше виступають головними героями, зокрема в казках “*The Giraffe and the Pelly and Me*” (61,5%); “*Dirty Beasts*” (43,1%); “*Esio Trot*” (35,3%).

Твори Роалда Дала, написані для дітей (це близько двадцяти казок, дитячих повістей та збірників віршів), дуже різні за тематикою, і за сюжетом, – водночас становлять нерозривне художнє ціле, об’єднане неповторним Даловим ідіостилем, специфічною емоційно-експресивною скерованістю його поетонімів, на яких ніби стоїть печатка: “змайстрував Роалд Дал”.

Комплексний аналіз онімії художніх творів, написаних Р. Далом для дітей, дає змогу визначити онімічні особливості як дитячої літератури в цілому, так і ідіостилю видатного англійського письменника-казкаря. До загальних ознак онімії дитячих творів, наявних і в Даловій творчості уналежнюємо наступні:

1. Простота, фонетична, структурна й семантична прозорість власних назв. Дитина – провідний герой твору – іменується, як правило, зменшувальною формою поширених англійських антропонімів.

2. Характерним є перехід загальних назв у власні, що полегшує дитині сприйняття і розуміння змісту твору, оскільки одиничне усвідомлюється легше і швидше, ніж багаточисленне або нечітко окреслене. Зооніми, які в дитячих творах Р. Дала за вживаністю займають друге після антропонімів місце, переважно дублюють відповідну загальну назву тварини, але змінюють графічне і правописне оформлення – пишуться з великої літери і часто втрачають артикль.

3. Інформативна функція, загальновідома дидактична спрямованість дитячої літератури яскраво і своєрідно виявляється у творчості Р. Дала, реалізуючись і через майстерне використання онімів.

4. Чітка і барвиста промовистість онімів, притаманна всій поетонімосфері дитячих творів письменника, має різне скерування, але завжди є виразною і добре простежуваною.

Наведені онімічні приклади з дитячої літератури притаманні всій літературі цього жанру. Проте є й онімічні ознаки, насамперед характерні для ідіостилу Р. Дала, до яких уналежнюємо наступні:

5. Найяскравішою рисою Далової онімії слід вважати його феєричну ономавторчість. Промовистість імен, їх нестандартне обігрування, їх фантазійність й оригінальність, прозорість і зрозумілість притаманна всій поетонімосфері письменника.

6. Онімічна гра наявна майже в усіх дитячих творах Р. Дала і має різноманітні вияви. На *фонематичному рівні* це насамперед реалізація неможливих, нехарактерних для мовного узусу фоносполук (початкова [kn]), а також фонетичне узгодження онімних одинць у тексті казок. На *морфемному рівні* мовну гру спостерігаємо по-перше, при створенні семантичних прозорих онімічних okazіоналізмів, а по-друге, при жонглюванні морфемами. На *лексико-семантичному* та *синтаксичному рівнях* майстерність автора виявляється в значеннєвій варіативності онімної амплітуди, у вишуканому конструюванні паліндромних і перевертнів з імен, в досконалому обігруванні й застосуванні народної етимології, в оригінальному розширенні дистрибутивних характеристик онімних елементів казок тощо.

7. Вся поетонімосфера Далови казок становить єдність трьох взаємозв'язаних онімних масивів: 1) прості, загальновідомі оніми, зрозумілі будь-якому англomовному читачеві – поширені антропоніми, контекстуальні зооніми та хремагоніми та ін.; 2) імена, що змушують замислитись, викликаючи нові асоціації; 3) досить рідкісні імена-загадки, імена-ребуси.

8. Кількісний аналіз авторського онімного корпусу визначає вагомість і продуктивність певних розрядів, серед яких домінують антропоніми та зооніми. Частотність використання різноманітних онімів та безпосередніх ономавжитків у текстах творів засвідчує рівномірність частотних показників, які коливаються в діапазоні від 3,5% до 5% .

9. Відзначається внутрішня інтертекстуальність, функціональна циклічність, характерна для онімії дитячих творів Р.Дала. Детальний аналіз літературної спадщини письменника дає підстави зробити припущення про наявність наскрізних мотивів, персонажів, імен, що час від часу повторюються у різних за тематикою авторських текстах. Зафіксовано й чимало фактів

онімічної інтертекстуальності в широкому контексті англійської літератури та фольклору, що ілюструють зокрема зв'язки з творами Р. Кіплінга, Л. Керролла. Зазначена ж внутрішня інтертекстуальність об'єднує різні дитячі твори Р. Дала, утворюючи єдиний неосяжний художній простір.

10. Р. Дал як дитячий письменник і автор творів для дорослих читачів був рівновеликим. У “дорослих” творах переважає інформаційно-стилістична функція в її багатоманітних різновидах, а в дитячих творах – емоційно-стилістична функція, що насамперед стосується онімних елементів цих творів.

2.2 Структурна організація антропонімів у художній прозі Р. Дала

Всі іменники української мови діляться на власні імена і імена загальні. До власних імен (онімів) відносять «слово або словосполучення, яке служить для виділення іменованого ним об'єкта серед інших об'єктів: його індивідуалізації та ідентифікації, тобто без встановлення відповідності між властивостями предмету, що позначається і тим значенням (або значеннями), яке має (або мала) дане слово або словосполучення» [5].

Слова, марковані предмети навколишньої дійсності, є іменами загальними. Ім'я загальне в протилежність імені власному, вказує на вид, клас, категорію, до яких відносяться відповідні складові елементи. «Власні імена, навпаки, вказують на індивідуум, окрему одиницю, єдиний екземпляр. Кожне з таких імен відноситься не до певного, конкретного предмета, а до класу однакових предметів».

Розподіл слів будь-якої мови на власні імена і загальні - одне з основних підрозділів його лексики. У тих і інших імен своє особливе призначення, свої завдання і функції. Питання про розмежування власних назв і загальних піднімається в ономалістичній літературі досить часто.

Цікава і близька нам точка зору, запропонована радянським лінгвістом А.А. Реформатським: власні імена виконують, перш за все, номінативну функцію - називають певні предмети, загальні - семасиологічного: вони не тільки називають, але і висловлюють поняття про предмет.

Імена загальні присвоюються цілого класу предметів на підставі будь-яких загальних ознак. Вони об'єднують предмети навколишньої дійсності в класи по однорідності. Власні імена, навпаки, присвоюються кожному предмету, що має своє ім'я загальне, індивідуально. Будучи абстрактно-конкретною категорією мови, власні імена позначають широкий клас предметів, в процесі мовлення мають конкретний зміст для мовця, наповнені своїм особливим змістом. Власні особисті імена зрозумілі і загальнодоступні для мовців, служать засобом уникнути будь-якого можливого нерозуміння. Власні імена зручні практично, так як думки, які передаються ними, не вимагають спеціальної теоретичної підготовки, не обумовлюються пізнавальної необхідністю. Вони інтернаціональні, бо не мають перекладу.

Предмет, позначений ім'ям прозивним, невизначений і необмежений. Предмет, іменований власним ім'ям, завжди визначений і строго обмежений від інших.

Відзначимо, що навіть повторювані імена власні, які широко використовуються для іменування людей і інших об'єктів, не утворюють класів однорідності, і завжди вживаються індивідуально. Наука, яка займається описом і вивченням будь-яких власних назв, називається ономастика. Примітно, що ономастикою стародавні греки називали мистецтво давати імена. У теперішній час ономастика як наука про різні типи та види назв є, з одного боку, частиною лексикології, що вивчає словниковий склад мови, а з іншого - самостійною галуззю мовознавства, що стоїть найближче до соціолінгвістики, зі своїм предметом, об'єктом, теорією і методами дослідження. Ономастика пройшла тривалий період становлення і сформувалася як самостійна дисципліна лише в першій половині ХХ століття. Однак найвищий підйом ця наука відчуває в 60-70-і роки.

Слідом за О. І. Фоняковой, нам хочеться відзначити, що сучасна ономастика є комплексною наукою, вона об'єднує в собі інтереси різних гуманітарних і природничих наук, але, перш за все, вона є частиною мовознавства. О. І. Фонякова виділяє вісім основних класів власних назв. Це

антропонімів (імена людей), топоніми (назви географічних об'єктів), космонімія (назви позаземних об'єктів), зооніми (клички тварин), хрононіми (назви історичних подій), хремотоніми (назви предметів матеріальної культури народу), теоніми і міфоніми (імена богів і міфологічних персонажів), а також літературні оніми.

Етноніми (назви народів) знаходяться на периферії великого ономастичного простору. Окрему увагу нам би хотілося приділити літературній ономастиці. Це особливий напрямок (як стверджують сучасні лінгвісти, ще не сформувалася до кінця) в вивченні власних назв, що виник на стику ономастики з поетикою, стилістикою, лінгвістикою художнього тексту. В контексті даної науки досліджуються елементи реальної і вигаданої ономастики (сукупність яких становить ономастикон художнього тексту) - на основі їх індивідуального заломлення і застосування в творчості кожного письменника і окремого тексту. Дуже часто терміни «поетична ономастика» і «літературна ономастика» синонімічно використовуються в роботах вчених. Нарівні з ними вживається і термін «ономастика художнього тексту».

В. Б. Дорога в своєму дослідженні, присвяченому іменам власним і загальним як іменувань персонажа, зазначає, що загальні слова, які виступають в ролі номінації персонажа, мають характерні риси. Дослідник уточнює: «імена загальні беруть участь в розвитку певного змістовного поняття, яке пов'язане з образом персонажа. Їх ключове положення може вести до того, що у будь-якого слова на базі його загальновідомих значень розвиваються кілька семантичних планів, які відображають істотні для автора моменти».

Таким чином, можливість маркувати персонажа апелювальною номінацією дозволяє автору розширити систему іменувань одного персонажа і тим самим максимально використовувати оціночні можливості антропонімної лексики.

Авторські власні назви поділяються на ті, що вживаються в об'єктивній дійсності, разом з природно створеними назвами (нові вигадані імена, фамілії та змінені варіанти географічних назв); та літературні назви (імена та прізвища літературних героїв, назви місць, де відбуваються події) [5: с. 230].

Для того, щоб знайти ім'я для казкового персонажа, письменник використовує вже існуючі назви або самостійно вигадує нові, фантастичні, абсурдні, описуючі імена для героїв, які їх представляють. Тому, очевидно, що в казці немає жодної назви без певним чином акторського наміру у ній, який в деяких випадках більш або менш помітний для читача. В реальному житті власні назви виступають в якості знака, тісно пов'язаного з предметом, який називають, без експлікації якихось особливостей, притаманних даній особі. За винятком хіба що деталі, що становить її ім'я. Власна назва сприймається як найконкретніша з усіх можливих типів назв, значною мірою позбавлена сигніфікативного змісту [6: с. 204].

У казці, навпаки, власна назва виявляється не лише денотативом, але й конотативом, який визначає зв'язки висловлювання з текстом. Добір прізвища й імені для свого персонажа у багатьох письменників є стилістичним засобом для глибшого розкриття змісту твору. Коли власна назва номінує героя, воно одразу ж отримує призначення не лише вказувати на позначуваний об'єкт, а й надавати йому той зміст і ті характеристики, які надає автор, і таким чином онім визначає якості персонажа [4: с. 13].

Найменування персонажів і чарівних предметів органічно входять до поетичної структури казок, зумовленої «установкою на вигадку»: «Казка визначається таким чином, що в основі її естетики лежить вигадка, навмисне підкреслена як вигадка» [10: с. 258].

Проте в казці не все вигадане й «неправдоподібне». Уся жанрова суть казки якраз і полягає в своєрідності казкового поєднання в ній реального і вигаданого. Тут предмети, явища природи, тварини діють, як люди. Людські риси спостерігаються у світі тварин і речей. До світу неживого привноситься метафорична «персоніфікація», виходить «знімок» з людського життя: текст казки будується на своєрідному перекодуванні плану вираження одного коду (реального) в планах іншого коду (фантастичного) [1].

Детальний опис усіх тринадцяти етапів перекладу власних імен та назв поданий у статі М.В. Бережної [3]. Але основні принципи перекладу власних

назв були закладені ще Виноградим у його фундаментальному дослідженні «Введение в переводоведение». Творчість в перекладі власних назв, на його думку, починається в той момент, коли перекладач стикається з так званими смисловими (значущими, значимими, такими, що «говорять») іменами і прізвищами. Тоді ж виникає і перекладацька проблема, пов'язана з аналізом суті і функції значимих імен в тексті і способом їх передачі при перекладі [5: с. 130]. Перекладаючи смислову власну назву, перекладач використовує одну із двох моделей: 1. чиста основа чи 2. основа+онамастичний формат=власна назва [5: с. 164]. Виноградов також стверджує, що функціональний підхід до перекладу смислових імен помітний переважно при відтворенні комічних, іронічних та сатиричних імен епізодичних персонажів, які лише згадуються в творі і не мають прямого відношення до його сюжетних ліній [5: с. 140]. Вибір перекладацької стратегії, на нашу думку, полягає саме в балансуванні необхідного елемента творчості та функціонального підходу до перекладу власних назв у жанрі авторської дитячої казки. Однак, головні принципи перекладацької стратегії В.Морозова в двох романах однакові: під час перекладу власних назв в творах Роальда Дала переважають методи калькування та транскрибування / транслітерації.

Фантастичний роман «Чарлі і шоколадна фабрика» все ще залишається одним із найпопулярніших творів дитячої літератури. Яскраві персонажі, захоплюючий сюжет і такий нереальний вигаданий світ Роальда Дала знаходять собі все нових і нових прихильників серед читачів. Український переклад роману Віктора Морозова, опублікований видавництвом А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА дав змогу читачам пережити пригоди казкових персонажів у фантастичному світі солодощів та відчутти подеколи зовсім «несолодкий» присмак авторської іронії. Створюючи своїх персонажів, Р. Дал намагався не лише підібрати для них імена та прізвища, але і тим самим підкреслити певну рису характеру чи зовнішності. Тому, обираючи прізвище для дев'ятирічного хлопчика, що був надміру повним і надто багато їв, письменник підбирає слово *gloop*, що в перекладі з англійської означає в'язка маса, безформна речовина. *The finder was*

a boy called Augustus Gloop, and Mr Bucket's evening newspaper carried a large picture of him on the front page [14: с. 8].

Щасливцем виявився якийсь Августус Глуп, і на першій сторінці вечірньої газети, яку читав пан Бакет, красувалося його велике фото [7, с. 35]. Нажаль, український читач не зможе отримати цієї додаткової інформації, а пізнаватиме цього персонажа лише із тексту. В.Морозов передає цю власну назву за допомогою транскрибування. Наступною у списку є Veruca Salt. The lucky person was a small girl called Veruca Salt who lived with her rich parents in a great city far away [14: с. 9]. Цього разу пощастило дівчинці, яку звали Верука Солт і яка жила зі своїми заможними батьками в далекому величезному місті [7: с. 39].

В даному випадку додаткову інформацію несуть як ім'я, так і прізвище. В перекладі з англійської мови veruca означає бородавка. Дане слово викликає тільки негативні асоціації. Саме такі характеристики і створюють образ дівчинки: вона завжди вередує, потребує надмірної уваги до себе. В.Морозов передає це ім'я методом транскрипції, і знову позбавляє читача можливості отримати додаткову інформацію про персонажа. Проте, інший герой твору, а саме власник шоколадної фабрики, перекладає значення цього імені для всіх читачів. Тому, переклад можна вважати цілком адекватним. Що ж до прізвища героїні, то слово salt перекладається як сіль. В.Морозов знову застосовує транскрибування для перекладу. Так як обидва слова співзвучні в англійській та українській мовах, то досить легко зрозуміти значення прізвища. Таке значення слова повністю доповнює образ дівчинки. Ще однією дівчинкою цього твору є Violet Beauregarde. 'The third ticket,' read Mr Bucket, holding the newspaper up close to his face because his eyes were bad and he couldn't afford glasses, 'the third ticket was ound by a Miss Violet Beauregarde [14: с. 11].

«Третій квиток, - прочитав пан Бакет, підсунувши газету до самих очей, побачив поганенько, а на окуляри не мав грошей, - третій квиток знайшла панна Віолета Бореґард» [7: с. 49]. Для цієї героїні Р.Дал підбирає досить прості ім'я та прізвище. В.Морозов перекладає їх методом транскрибування. Однак,

тут присутня певна іронія. В перекладі з англійської violet має два значення: 1) ім'я Віолета; 2) фіалка, фіолетовий колір.

За сюжетом твору Віолета залишає групу дітей під час екскурсії на фабриці, коли без дозволу починає жувати жувальну гумку, що замінює харчі і як результат – стає фіолетового кольору. Після певного «лікування» дівчинки вдалося досягнути значних результатів, але її обличчя назавжди залишилось фіолетовим.

Таким чином, дівчинка завжди була «фіолетовою», от тільки тепер це побачили усі. Найбільш працюючий персонаж в цілому романі – це власник фабрики солодоців. Віллі Вонка завжди був відданим свої справі. Він ніколи не зупинявся на досягнутому і проявляв ініціативність у роботі. Саме такий підхід до справи зробив його фабрику найкращою у світі. Щоб підкреслити усі ці якості свого персонажа Р.Дал за основу прізвища Willy обирає слово wonk, що в перекладі з англійської означає фанат, ботан. На українську мову прізвище передано методом транслітерації. It was the largest and most famous in the whole world! It was WONKA'S FACTORY, owned by a man called Mr Willy Wonka, the greatest inventor and maker of chocolates that there has ever been [14: с. 3]. Називалася вона «Вонка», а власником її був містер Віллі Вонка, найкращий за всі часи виробник і винахідник шоколадних цукерок [7: с. 12]. Незвичайні солодоці, які виготовляли на фабриці «Вонка» мають і незвичні назви. WONKA'S WHIPPLE-SCRUMPTIOUS FUDGEMALLOW DELIGHT, it said on the wrapper [14, с. 10]. На обгортці було написано: «ВИСОКОЧУДЕСНИЙ ЗЕФІРМЕЛАД ВОНКИ»[7: с. 43].

WONKA'S NUTTY CRUNCH SURPRISE, it said on the wrapper [14: с. 13]. На обгортці було написано: «ВОНКА: ГОРІХОВИЙ ХРУСТКИЙ сюрприз» [7: с. 57]. Для адекватної передачі неординарних назв перекладач обирає описовий переклад. Такий метод не обмежує перекладача у виборі лексики для перекладу, а головним завданням є передати зміст виразу та задум автора. Переклад фантастичного роману «Чарлі і шоколадна фабрика» було не легким

завданням для перекладача. Однак, шалений успіх книги підтверджує високий рівень перекладу.

Висновки до розділу 2

Важливим елементом художнього твору є система власних назв, що становить лексичну категорію тексту, яка разом з іншими мовними засобами реалізує авторську концепцію світобачення, сприяє побудові художнього образу. Функціонально власні назви – один із найважливіших компонентів літературного твору.

Робота письменника над поетонімією передбачає добір її складників із реальної онімії або створення нових онімів на основі наявних моделей та переходу апелювативів у розряди онімів. Завдяки власним назвам читач – реципієнт інформації сприймає художній текст через низку асоціацій, які впливають на розуміння твору та його декодування. Тому літературна ономастика є одним з актуальних напрямів ономастичної науки, а також важливою ланкою теорії тексту, риторики, лінгвостилістики.

Сучасні ономастичні й лінгвостилістичні розвідки спираються на ґрунтовні теоретичні засади. Сьогодні поглиблюється загальна теорія оніма, розширюється амплітуда ономастичних досліджень, з'ясовується специфіка перекладу антропонімів, активно розробляється літературна антропонімія. Проте, незважаючи на помітні успіхи, в сучасній ономастиці й досі існують проблемні аспекти, які вимагають подальших ономастичних студій. Так, ономастикон різних літератур та літературних жанрів досліджено нерівномірно, фрагментарно. Це насамперед стосується дитячої літератури, яка досі не була достатньо проаналізована в цілому й у творчості окремих авторів, зокрема видатного англійського письменника Роалда Дала (1916-1990), який уже став класиком англійської літератури. Загальноновизнано, що Р. Дал є найкращим англійським дитячим письменником ХХ століття, але ні характерні мовні особливості творів цього письменника, ні його художній ономастикон не були

об'єктом спеціального вивчення, не досліджено й індивідуально-авторську специфіку створення онімії та її стилістичну роль, не з'ясовано склад, семантику і структуру онімічних компонентів творів письменника, що й визначає актуальність обраної теми. Крім того, лінгвістична кваліфікація художнього ономастикону Р. Дала як невід'ємного складника його творчості сприятиме поглибленому з'ясуванню авторського ідіостилю та ментальних механізмів онімного моделювання.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНТРОПОНІМІВ У ТВОРАХ Р,ДАЛА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Особливості використання лексичних трансформацій при відтворенні антропонімів

Дослідженню перекладу власних назв свої роботи присвятили такі лінгвісти та науковці, як Л. Бархударов, Л. Черняховська, А. Рибакіна, Т. Левицька, А. Фітерман та інші. Беручи до уваги їх дослідження, доходимо висновку, що для досягнення якісного та професійного перекладу необхідно визначити особливості перекладу антропонімів, а також виокремити перекладацькі трансформації, що застосовуються для їх адекватного відтворення з англійської мови українською.

Існують різні види власних назв, однак особливий інтерес являють імена або антропоніми. Антропоніми – це частина соціокультурного контексту мови та мовної картини світу, що позначає «власні імена людей» [1, с. 48]. У процесі перекладу літератури художнього дискурсу антропоніми допомагають читачам краще зрозуміти персонажа, доповнити і зробити його образ цілісним у їхній уяві. Певні труднощі перекладу виникають через необхідність за допомогою власної назви донести читачу необхідну інформацію про персонаж. У цьому і полягає специфіка перекладу антропонімів. Однак, правильний вибір перекладацьких трансформацій допомагає впоратись з їх перекладом.

За Л. Бархударовим, перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, зміна елементів вихідного тексту, процес повторного вираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента. Існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій. Я. Рецкер вказує лише два види трансформацій: граматичні та лексичні трансформації [5, с. 54]. На відміну від Я. Рецкера, Л. Латишев виділяє шість типів перекладацьких трансформацій, як-от: лексичні, стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні та трансформації змішаного типу [3: с. 46]. Р. Міньяр-Білоручев поділяє перекладацькі трансформації на три типи: семантичні, граматичні та

лексичні [4: с. 96]. Тим не менш, у нашому дослідженні ми дотримуємось класифікації, що представлена В. Комісаровим, за якою виділяють три типи перекладацьких трансформацій: лексичні (транскрипція, транслітерація, калькування), граматичні (дослівний переклад, членування речень, об'єднання речень та граматичні заміни), лексико-граматичні (антонімічний переклад, описовий переклад, додавання, вилучення та прийом компенсації) [2: с. 165].

Оскільки антропоніми є реаліями, відповідно, їх потрібно перекладати за допомогою транскрипції чи транслітерації. Транскрипція передбачає введення в текст перекладу за допомогою графічних засобів мови перекладу відповідної реалії з максимально допустимим цими засобами фонетичним наближенням до його оригінальної фонетичної форми, отже транскрипція – це передача звуків іншомовного слова за допомогою букв алфавіту тієї мови, на яку ведеться переклад, у той час як транслітерація – це передача звуків іншомовного слова за допомогою букв алфавіту тієї мови, на яку ведеться переклад [1: с. 96-97].

Таким чином, дотримуючись класифікації В. Комісарова, ми визначили, які трансформації були використані при перекладі антропонімів художніх творів роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика», «Матильда», «Джеймс і гігантський персик», «ВДВ» з англійської мови українською. В даному розділі розглянемо приклади художнього перекладу.

3.1.1 Транскодування

В перекладознавстві вже давно виокремилися такі лексичні прийоми перекладу:

-транскодування – найпростіший і досить часто використовуваний на всіх рівнях перекладацької діяльності спосіб: відтворення форми та значення специфічних мовних одиниць мови джерела засобами мови перекладу. Переважно застосовується на рівні слова і рідше – ширших мовних одиниць. Існує 2 види транскодування:

а) практична транслітерація – збереження буквеної (а разом із тим і звукової) структури мовної одиниці мови джерела у мові перекладу.

б) транскрибування – передача вимови, яка не збігається з написанням; в) адаптоване транскодування (перекладацька транскрипція, коли інтернаціональні лексеми дещо змінюють у мові перекладу свою структуру/морфологічну форму, зберігаючи ідентичне оригіналові значення (можливе скорочення афіксальних морфем та додавання іншомовних лексем у мові перекладу).

3.1.1.1 Практична транскрипція і транслітерація

Під час перекладу творів Роальда Дала були знайдені такі переклади антропонімів за допомогою транскрипції та транслітерації: (21) *She had a lovely pale oval Madonna face with blue eyes and her hair was light-brown. Miss Jennifer Honey was a mild and quiet person who never raised her voice and was seldom seen to smile, but there is no doubt she possessed that rare gift for being adored by every small child under her care* (MT:7) – *Вона мала привабливо бліде овальне лице мадонни, блакитні очі та світло-каштанове волосся. Міс Джєніфєр Гані була делікатна й тиха, вона ніколи не кричала й зрідка всміхалася, однак, поза сумнівом, мала рідкісний хист – її обожнювали всі діти, якими вона опікувалася* (MT:9). (В цьому прикладі шляхом транслітерації було перекладено прізвище Honey (Гані)).

Загальна лексема honey, що стала основою промовистого імені, означає "a sweet, sticky yellowish-brown fluid made by bees and other insects from nectar collected from flowers", ключова характеристика якого солодкий дуже вдало описує врівноважений та поступливий характер персонажа [65]. Однак, якщо читач оригіналу зрозуміє хоча б частину спектру конотації промовистого імені, то читач друготвору такого привілею, на жаль, позбавлений, адже український транскрибований відповідник *міс Гані* відтворює лише звуковий образ власної назви, залишаючи авторську інтенцію замкнутою у першотворі.

(41) *It was the largest and most famous in the whole world! It was WONKA'S FACTORY, owned by a man called Mr Willy Wonka, the greatest inventor and maker of chocolates that there has ever been* (CATCF:21) – *Називалася вона «Вонка», а*

власником її був містер Віллі Вонка, найкращий за всі часи виробник і винахідник шоколадних цукерок (ЧІШФ:22).

В даному прикладі автор демонструє, що Віллі Вонка завжди був відданим свої справі. Він ніколи не зупинявся на досягнутому і проявляв ініціативність у роботі. Саме такий підхід до справи зробив його фабрику найкращою у світі. Щоб підкреслити усі ці якості свого персонажа Р.Дал за основу прізвища Willy обирає слово wonk, що в перекладі з англійської означає фанат, ботан. На українську мову прізвище передано методом транслітерації.

(48) *The lucky person was a small girl called Veruca Salt who lived with her rich parents in a great city far away* (CATCF:27) – Цього разу пощастило дівчинці, яку звали Верука Солт і яка жила зі своїми заможними батьками в далекому величезному місті (ЧІШФ:29).

В даному випадку додаткову інформацію несуть як ім'я, так і прізвище. В перекладі з англійської мови verruca означає бородавка. Дане слово викликає тільки негативні асоціації. Саме такі характеристики і створюють образ дівчинки: вона завжди вередує, потребує надмірної уваги до себе. В.Морозов передає це ім'я методом транскрипції, і знову позбавляє читача можливості отримати додаткову інформацію про персонажа. Проте, інший герой твору, а саме власник шоколадної фабрики, перекладає значення цього імені для всіх читачів. Тому, переклад можна вважати цілком адекватним. Що ж до прізвища героїні, то слово salt перекладається як сіль. В.Морозов знову застосовує транскрибування для перекладу. Так як обидва слова співзвучні в англійській та українській мовах, то досить легко зрозуміти значення прізвища. Таке значення слова повністю доповнює образ дівчинки.

(49) *'The third ticket,' read Mr Bucket, holding the newspaper up close to his face because his eyes were bad and he couldn't afford glasses, 'the third ticket was found by a Miss Violet Beauregarde* (CATCF:28) – «Третій квиток, - прочитав пан Бакет, підсунувши газету до самих очей, побачив поганенько, а на окуляри не мав грошей, - третій квиток знайшла панна Віолета Бореґард» (ЧІШФ:30). Ще однією дівчинкою цього твору є Violet Beauregarde.

Для цієї героїні Р.Дал підбирає досить прості ім'я та прізвище. В.Морозов перекладає їх методом транскрибування. Однак, тут присутня певна іронія. В перекладі з англійської violet має два значення: 1) ім'я Віолета; 2) фіалка, фіолетовий колір.

За сюжетом твору Віолета залишає групу дітей під час екскурсії на фабриці, коли без дозволу починає жувати жувальну гумку, що замінює харчі і як результат – стає фіолетового кольору. Після певного «лікування» дівчинки вдалося досягнути значних результатів, але її обличчя назавжди залишилось фіолетовим.

Таким чином, дівчинка завжди була «фіолетовою», от тільки тепер це побачили усі.

(50) *The finder was a boy called Augustus Gloop, and Mr Bucket's evening newspaper carried a large picture of him on the front page* (CATCF:32) – *Щасливцем виявився якийсь Августус Глуп, і на першій сторінці вечірньої газети, яку читав пан Бакет, красувалося його велике фото* (ЧІШФ:33). В.Морозов передає цю власну назву за допомогою транскрибування.

(22) *Almost anyone else witnessing the achievements of this small child would have been tempted to make a great fuss and shout the news all over the village and beyond, but not so Mrs Phelps* (MT:10) – *Хтось інший, побачивши, чого досягло це дитинча, здійняв би шуру-бурю й розніс би новину по цілому селу, а то й далі, та пані Фелпс була не така* (MT:12). Так, починаючи свою розповідь про обдаровану дівчинку Матильду, автор знайомить нас із бібліотекаркою пані Фелпс, що допомагає їй у виборі з книгами, відіграючи другорядну, хоча й не останню роль. І знову промовисте ім'я не відтворене в перекладі, адже в оригіналі у прізвищі Mrs Phelps можна розгледіти зашифровану лексему help, що означає "make it easier or possible for (someone) to do something by offering them one's services or resources" [66], вказуючи на такі риси характеру, як готовність допомогти та доброзичливість. Автор навмисно передає звук [f] через буквосполучення ph, тому графічна форма прізвища допомагає розпізнати

авторський намір. В даному прикладі автор передає антропонім за допомогою транскрибування.

(23) *Matilda's brother Michael was a perfectly normal boy; but the sister, as I said, was something to make your eyes pop* (MT:8) – *Матильдин брат Майкл був абсолютно нормальний хлопець, а от сестра, як я казав, була така, що аж очі на лоба лізли* (MT:9). В даному прикладі антропонім перекладаємо за допомогою транскодування.

(24) *And a strange sight it was, this tiny dark-haired person sitting there with her feet nowhere near touching the floor, totally absorbed in the wonderful adventures of Pip and old Miss Havisham and her cobwebbed house and by the spell of magic that Dickens the great story-teller had woven with his words* (MT:12) – *І яке ж то було дивне видовище — крихітне чорняве створіння, що сиділо, навіть не торкаючись ногами підлоги, і вбирало в себе чудові пригоди Піпа та старої міс Гевішем з її заснованим павутинням будинком, і всі ті дивовижні чари, що їх вимережив словами видатний оповідач Діккенс* (MT:14).

Антропоніми були відтворені за допомогою транслітерації.

(1) *Back in the cave, the Big Friendly Giant sat Sophie down once again on the enormous table* (TBFG:5) – *Повернувшись до печери, Великий Дружній Велетень знову посадив Софі на величезний стіл* (ВДВ:6). В даному прикладі антропонім відтворений за допомогою транскрипції.

3.1.1.2 Калькування та напівкалькування

Калькування це – прийом перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом заміни їх складових частин - морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) - їх лексичними відповідниками в мові перекладу. Сутність калькування полягає у створенні нового слова або сталого поєднання в мові перекладу, що копіює структуру вихідної одиниці. Низка випадків використання прийому калькування супроводжується зміною порядку лексичних одиниць. Нерідко в процесі перекладу транскрипція і калькування

використовуються одночасно. Калькування є запозиченням особливого роду: ми запозичуємо з іноземної мови ту чи іншу синтагму і буквально перекладаємо елементи, які її складають. Ми одержуємо таким чином калькування виразу.

(63) «*Those giants, they would swallow you up like a piece of Frumpinkin fry*» (TBFG:71) – «Вони, ті велетні, вони тебе заковтять як шмат гарбового батога» (ВДВ:74).

В літературному перекладі «ВДВ» найпоширенішими є такі прийоми перекладу реалій, які характерні для стратегії одомашнення, а також при перекладі перевага іноді надається методу калькування. Так, у прикладі лексема «*frumpkin fry*» (*pumpkin pie*), тобто гарбузовий пиріг – страва, яка набагато більше притаманна Англії ніж Україні, у перекладі залишилася незмінною (лише була адаптована до ідіолекту велетня) – «гарбовий батіг». Під час перекладу літературної версії В. Морозов претворив цю страву на сирний пиріг: «Вони проковтати тебе, як шматок ясирного пирога, одним ковтнем».

(64) «*It was the witching hour when the bogeyman comes out*» (TBFG:78) – «Була відьомська пора – час коли виходить бабай» (ВДВ:81).

(8) *Out there us has the famous Bonecrunching Giant! Bonecrunching Giant crunches up two wopsey whiffling human beans for supper every night!* (TBFG:35) – *Ось там живе Костохруст! Цей велетень може згризти на вечерю два людські створінькала!* (ВДВ:36)

(9) *Every night Bonecruncher is galloping off to Turkey to gobble Turks* (TBFG:24) – *Костохруст гасає в Туркечину кожної ночі, щоб жерти турків.* (ВДВ:25)

У наведених прикладах Морозов тлумачить новотвори способом калькування та напівкалькування *the Bonecruncher* – *Костохруст*.

В даному прикладі можемо спостерігати одразу дві трансформації-калькування та генералізацію.

(65) *Suddenly, a tremendous thumping noise came from outside the cave entrance and a voice like thunder shouted, 'Runt! Is you there, Runt? I is hearing you jabbeling! Who is you jabbeling to, Runt?'* (TBFG:92) – Зненацька біля входу в печеру пролунало страхітливе гупання і прогрімів чийсь голос:

— *Лілінуся! Ти там, Лілінуся? Я чути твої базікалочки! З ким ти там базікалочиши, Лілінуся?!* (ВДВ:95)

Back in the cave, the Big Friendly Giant sat Sophie down once again on the enormous table – The Bloodbottler pointed a finger as large as a tree-trunk at the BFG (TBFG:5) – Повернувшись до печери, Великий Дружній Велетень знову посадив Софі на величезний стіл. (ВДВ:6)

The Fleshlumpeater opened his tiny piggy black eyes –

'Is that you, you rotsome Manhugger?' –

He went past the Gizzardgulper, the Bloodbottler, the Meatdripper, the Childchewer Then he stopped. He had reached the Fleshlumpeater.

What are their names again?

В даних прикладах теж можемо прослідкувати, як автор застосовує трансформацію калькування для влучної передачі змісту. *The Childchewer* – Дітопожирач. Зазвичай, утворення нових композитів здійснюється за допомогою словоскладання та афіксації. Незмінним лишається лише те, що перекладач намагається будь-яким способом зберегти емоційне забарвлення та стилістичну своєрідність оригіналу.

'Fleshlumpeater,' the BFG said. 'Manhugger. Bonecruncher. Childchewer. Meatdripper. Gizzardgulper.

Maidmasher. Bloodbottler. And the Butcher Boy.'

Звернемо увагу на випадки використання перекладачем калькування та напівкалькування. Калькування полягає в передачі безеквівалентної лексики мови оригіналу за допомогою заміни її складових частин – морфем та слів прямими лексичними відповідниками у мові перекладу.

Вісім поганих велетнів у казці мають композитні імена – новотвори, кожне з яких так чи інакше підкреслює їх жорстокість і людожерство. Зокрема

the Bonecruncher, переданий у перекладі як Костохруст, є рідким прикладом перекладу з використанням «повного» калькування.

В англійській мові слово складається з двох окремих слів: bone – кістка і crunch – хрумати, гризти з хрустом, а додавання суфікса -er уможливорює набуття форми іменника, чим акцентується його процесуальний сенс. Отже, творення цього лексичного нонсенсу у мові оригіналу здійснюється за допомогою словоскладання та афіксації, переклад свідчить про використання лише словоскладання, а афіксація є непотрібною, бо морфема хруст вже й так має форму іменника.

До напівкалькування належать часткові запозичення, нові слова або стійкі словосполучення, які складаються частково зі свого власного матеріалу, а частково з матеріалу іншомовного слова.

Але ми надаємо цьому методу трохи інший характер: відносимо до напівкалькування випадки, коли перекладач передає лише частину слова його відповідником у мові перекладу, для перекладу ж другої половини лексеми використовує інший спосіб.

Велетень *the Fleshlump eater* – Тілогриз має навіть триосновне ім'я, семантично не менш красномовне: *flesh* – тіло, м'ясо, *lump* – кусень, великий шмат, *eater* – їдок. Лексичний нонсенс однаково утворений за допомогою словоскладання, як у мові оригіналу, так і в перекладі, але в англійській мові слово складається з трьох морфем, а в перекладі – з двох, у цьому випадку перекладач, мабуть, вирішив, що такий відповідник повністю передасть емоційне забарвлення нонсенсу. *Тіло* є прямим лексичним відповідником слова *flesh*, а *eater* передана за допомогою гриз, що хоч і є синонімічним поняттям, але все ж таки не тотожним.

Ще одним велетнем є *the Maidmasher*, що у перекладі звучить як Дівчаткочавчав. Тут автор також користується словоскладанням та афіксацією, майстерно поєднуючи *maid* – дівчина, дівиця, прислуга і *mash* – розминати, плющити, перемішувати, дробити, та додаючи словотвірний суфікс -er, який перетворює нонсенс на іменник. Дівчаткочавчав – чудовий приклад творчості

перекладача. До складу перекладацького відповідника належать два компоненти – основа узуальної лексичної одиниці дівчатко та оноματοпоетичне поєднання чавчав, що походить від слова чавкати та зазвичай вживається на позначення звуків, які видають під час їжі. Зважаючи на той факт, що лише перший компонент відтворено за допомогою кальки, відносимо цей нонсенс до напівкалькування.

3.2 Застосування лексико-семантичних та граматичних трансформацій при перекладі антропонімічної лексики

3.2.1 Транспозиція

Транспозиція – зміна порядку слів у фразах і реченнях внаслідок структурних розбіжностей вираження теми (найважливіших елементів головної інформації) й реми (розвитку теми) в різних мовах.

«*Aunt Sponge, as fat and pulpy as a jellyfish*» – «Жирна й драглиста, мов медуза, тітка Шкварка», «*She was like a great white, soggy overboiled cabbage*» – «Вона скидалася на величезний білий качан розвареної капусти».

3.2.2 Компенсація

Компенсацією називається такий спосіб перекладу, при якому елементи змісту оригіналу, що були втрачені при перекладі, передаються в тексті якимось іншим чином для компенсації семантичної втрати. Іншими словами, це заміна непереданого елемента оригіналу аналогічним або яким-небудь іншим елементом, що компенсує втрату інформації і здатний справити подібну дію на читача. Слід звернути увагу на те, що явище компенсації не має достатнього висвітлення в лінгвістичній літературі, незважаючи на її значення при перекладі художньої літератури. В перекладацькій практиці використовуються три види компенсації. Компенсація аналогічним прийомом (повна компенсація) застосовується в іншому місці перекладу по відношенню до позиції цього прийому в оригіналі і в найбільш повній мірі забезпечує еквівалентність перекладу. Компенсація іншими прийомами (часткова компенсація) частіше використовується на місці непереданого прийому оригіналу і поповнює втрати

лише частково. Суцільна компенсація застосовується тоді, коли автор навмисне приводить абсурдний порядок слів для того, щоб підкреслити пародійність тексту. А отже, ми говоримо про суцільну компенсацію тоді, коли в перекладі взагалі може не бути словникових відповідників оригіналу. Як приклад можна навести переклад антропонімів у творах Роальда Дала. Отже, можна з впевненістю стверджувати, що засіб компенсації є ілюстрацією того положення, що еквівалентність перекладу забезпечується на рівні не окремих слів, а на основі всього тексту в цілому. Таким чином компенсуються іронія, гумор, каламбури, або емоційні висловлювання.

Р. Дал будує каламбур на омонімії назв країн з вигаданими особливостями їхніх мешканців. Як видно з останніх двох прикладів, оригінал часто залишає місце для творчості перекладача. Для збереження стилістичного ефекту Морозову інколи доводиться нехтувати точністю у передачі назв, замінюючи їх назвами інших країн. Таким чином, образ часто не зберігається, проте за допомогою прийому компенсації стає можливим збереження гумористичного і емоційного ефекту каламбуру.

Human beans from Panama is tasting very strong of hats – Мешканці Панами на смак жорсткі, як панами.

Однак, перекладачам не завжди вдається однаково точно відтворити одночасно і зміст, і форму зображально-виражальних засобів. Так, протягом усієї історії велетень використовує словосполучення «human bean» (замість «human being»), який часто стає «центром» прийому гри слів. Перекладач літературної версії тлумачить цю лексему шляхом компенсації, створюючи оказіоналізм «людське створінькало», який передає характер мовлення велетня, однак поступається образом, закладеним в слові-оригіналі.

«Do you like vegetables?» Sophie asked, hoping to steer the conversation towards a slightly less dangerous kind of food. «The human bean is not a vegetable» «Oh, but the bean is a vegetable» «А ви любите фрукти?» – спитала Софія, в надії перевести розмову на трохи безпечніші харчі. «Людське створінькало – не фрукт. У нього дві ноги, а фрукт зовсім без ноги». Авторський каламбур

створюється подвійною актуалізацією лексеми «*bean*», яка реалізує в цьому фрагменті одночасно два свої значення: «боби» – у прямому значенні, і як частина малапропізму від лексеми «*human being*», тобто «людина». Для того, щоб відтворити каламбур, Морозову необхідно було досить помітно відступити від тексту і майже повністю пожертвувати базисним контекстом, що створює мінімальні умови реалізації елементів ядра в каламбурі, на користь збереженню гумористичного ефекту. Однак, саму гру слів, побудовану на фонетичній омонімії слів у мові оригіналу, перекладачу відтворити не вдалося.

Автор тексту перекладу для відтворення лексичної одиниці «*human bean*» використовує два відповідники: «люди-блюди» і «дрібнолюдці».

Перекладач зміг частково передати гру слів, побудовану на малопропізмі, але уникнути трансформації її форми та змісту йому також не вдалося. Даний переклад ілюструє різну ступіньеквівалентності з оригіналом. Часто для перекладу гри слів перекладачі змушені використовувати не аналогічний прийом у мові перекладу, а схожі стилістичні засоби, які, хоч і не передають лексико-семантичне наповнення цих каламбурів у вихідній мові, проте зберігають їхній стилістичний та емоційний ефект. Тобто, перекладачі пожертвували структурно-семантичними особливостями каламбурів для передачі функціонально-прагматичних особливостей оригіналу.

Особливої уваги заслуговує відповідник, що є настільки «творчим», що складно піддається аналізу: *'Greeks is all full of uckyslush. No giant is eating Greeks, ever. інші тюфтюфні. Греки всі такі тюфтюфні . Жоден велетень не жертви греків, ніколи в животі.*

Авторський нонсенс *uckyslush* має відповідник тюфтюфний. У лексемі-нонсенсі впізнається комбінація двох слів: *icku* – неприємний, непривабливий, поганий і *slush* – талий сніг, рідка грязь, сльота. В українській мові не завжди можна визначити, що мають на увазі під тюф або тюфтюф. Можна лише за контекстом розпізнати емоційне забарвлення. Дуже важко віднести цей приклад до якогось окремого способу перекладу, але ми робимо припущення, що його можна розглядати як прийом компенсації, який ми розуміємо як

«спосіб перекладу, за якого елементи смислу, прагматичні значення, а також стилістичні нюанси, тотожна передача яких є неможливою, а отже, такі, що втрачаються при перекладі, передаються у тексті перекладу елементами іншого порядку». Здійснюючи компенсацію, перекладач виходить за рамки перекладу і виконує щось на зразок творчого відтворення.

He says Turks from Turkey is tasting of turkey.- Каже, що турецькі турки смакують, як курки.

*Greeks from Greece is all tasting greasy.*Бо греки з Греції смакувати, як гречка без спецій.

*Human beans from Panama is tasting very strong of hats.*Мешканці Панами на смак жорсткі, як панами.

For instance, human beans from Wales is tasting very whooshey of fish. There is something very fishy about Wales. Наприклад, мешканці Сардинії дуже-байдуже пахнуть сардиніями.

I is choosing Chile... Human beans from Chile is very chilly. Я вибрав Холландію... Людські чворіння з Холландії хвацько холоднаві.

Р. Дал буде каламбур на омонімії назв країн з вигаданими особливостями їхніх мешканців. Як видно з останніх двох прикладів, оригінал часто залишає місце для творчості перекладача. Для збереження стилістичного ефекту Морозову інколи доводиться нехтувати точністю у передачі назв, замінюючи їх назвами інших країн. Таким чином, образ часто не зберігається, проте за допомогою прийому компенсації стає можливим збереження гумористичного і емоційного ефекту каламбуру.

WONKA'S WHIPPLE-SCRUMPTIOUS FUDGEMALLOW DELIGHT, it said on the wrapper – На обгортці було написано: «ВИСОКОЧУДЕСНИЙ ЗЕФІРМЕЛАД ВОНКИ».

WONKA'S NUTTY CRUNCH SURPRISE, it said on the wrapper – На обгортці було написано: «ВОНКА: ГОРІХОВИЙ ХРУСТКИЙ сюрприз». Незвичайні солодоці, які виготовляли на фабриці «Вонка» мають і незвичні назви. Для адекватної передачі неординарних назв перекладач обирає прийом

компенсації у перекладі. Такий метод не обмежує перекладача у виборі лексики для перекладу, а головним завданням є передати зміст виразу та задум автора.

3.2.3 Вилучення

При перекладі дану трансформацію використовують найчастіше для слів, які підлягають вилученню, вони є семантично зайвими, а їхнє використання у перекладі становить собою порушення мовних норм.

"The nasty little beast will only get into mischief if he goes out of the garden," Aunt Spiker had said – Ця бридота тільки накоїть лиха, якщо вийде кудись за сад, – казала тітка Шпичка. В даному прикладі антропонім перекладено за допомогою трансформації вилучення. У цьому прикладі знову спостерігаємо низку синонімічних інвективних висловлень, що надзвичайно колоритно відтворено відтворення інвективи перекладач у перекладі В. Морозовим. Інколи для вдається до трансформації вилучення, що призводить до певних перекладацьких втрат.

They never called him by his real name, but always referred to him as "you disgusting little beast" or "you filthy nuisance" or "you miserable creature," and they certainly never gave him any toys to play with or any picture books to look at –

Тітки навіть ніколи не називали його на ім'я, а кликали то «бридка потвора», - то «брудний нечепура» або «нещасна малявка», ну, й, звісно ж, ніколи не давали йому ніяких іграшок і книжечок з малюнками. В даному прикладі перекладач також застосовує трансформацію вилучення при перекладі.

Трапляються випадки, коли відтворення інвективи перекладач приносить в жертву задля збереження інших рис авторського ідіостилу: *"My dear old trout!" Aunt Sponge cried out, "You're only bones and skin!" "Such loveliness as I possess can only truly shine in Hollywood!" Aunt Sponge declared – Ти – тичка! – каже Шкварка їй. – Про вроду і не мрій! Це я красуня неземна! Тому мене давно запрошують у Голлівуд зніматися в кіно! В ізольованій позиції лексема trout має цілком нейтральне стилістичне забарвлення – "chiefly freshwater fish of the salmon family", лексема може сприйматися негативно, якщо підкреслює чийсь вік, особливо жінки.*

Ніжне та ввічливе звертання *dear* під пером автора набуває сатиричного відтінку. Вислів *bones and skin* є видозміною ідіоматичного виразу *to be skin and bones*, що вказує на надмірну та нездорову худорлявість, яка не має нічого спільного з ідеалами краси. Зважаючи на те, що наведений приклад є уривком віршованого фрагменту, особливості відтворення якого значно обмежують можливості перекладача, інвектива у перекладі зводиться до використання лексеми тичка та окличного речення 'Про вроду і не мрій!', що значно поступаються оригіналу ступенем експресивності тому, що перекладач відтворив дане словосполучення за допомогою трансформації вилучення.

"The rotten old rotrasper!" cried the BFG. "It was horrid," Sophie said. "We used to dread it. There were rats down there. We could hear them creeping about."
"The filthy old fizzwiggler!" shouted the BFG – Паскудна стара гнилошкрябка! – обурився ВДВ. – Це було жахливо! Ми так цього боялись. У погребі жили щури, і ми чули, як вони там шурхотіли. – Стара шиподруха! – заволав ВДВ.

Особливістю інвективи дитячого твору "ВДВ" є те, що автор будує її на основі okazіональної лексики. Для адекватного відтворення інвективи такого типу спершу слід семантизувати самі okazіоналізми. Оскільки значення лексем, які можна виокремити з авторських новотворів на основі морфемного членування, в цьому не допомагають, необхідно звернутися до ширшого контексту.

Лексеми *rotten* та *filthy* вказують на негативну конотацію okazіоналізмів, а сама реакція мовця свідчить про його роздратованість та обурення, спричинені почутим. Перекладач використовує той самий спосіб, що й автор, поєднуючи даний спосіб з трансформацією вилучення, пропонуючи в перекладі okazіоналізми гнилошкрябка та шиподруха, що у поєднанні з запропонованими означеннями влучно відтворює авторську інтенцію.

3.2.4 Конкретизація

"Whoever he is, he is not important," announced The Grand High Witch – Ця дрібна вошка не варта такої уваги, – скривилася верховна Відьма. Інколи

перекладач виходить за окреслені автором межі, дозволяючи собі додати експресії там, де вона відсутня в оригіналі.

Нейтральний вислів першотвору *whoever he is* містить у перекладі інвективу дрібна вошка, що з точки зору відтворення індивідуального стилю автора спотворює оригінал, проте не суперечить ідіолекту персонажа в цілому. Перекладач відтворює інвективу зі збереженням структурно-семантичних та прагматичних особливостей оригіналу.

The giants picked up rocks and hurled them after him. He managed to dodge them. "Ruddy little runt!" they shouted. "Troggy little twit! Shrivelly little shrimp! Mucky little midget! Squaggy little squib! Grobby little grub!" –

Велетні хапали каміння і жбурляли в нього. ВДВ ледве встигав ухилятися. – Марш, ліліпсячка!

– Крути подалі!

– Чалапай, пищальна креветулічка!

– Дурбецяй, дурбецяло!

– Шмаляй, шмалякало!

Інвективу створено за допомогою узуальних та оказіональних лексем, що у поєднанні утворюють паралельні конструкції зі спільним елементом *little*. Крім того, кожен із висловів характеризується наявністю алітерації. В перекладі спостерігаємо відтворення п'яти з шести висловлень, вилучення спільного елемента *little*. Водночас перекладачу вдається зберегти паралелізм конструкцій, хоча й не на основі еліптичних номінативних речень, а імперативів із звертанням, частково відтворити алітерацію та поєднання узуальної лексики з оказіональною.

"Augustus Gloop! Augustus Gloop! The great big greedy nincompoop! How long could we allow this beast to gorge and guzzle, feed and feast. On everything he wanted to?" [310] – Августус Глун! Августус Глун! Скупий тюфтелька-товстопун! І день, і ніч свинюка ця жере і хлебче без кінця [308].

У цьому прикладі в основі антропоніма лежить висміювання фізичної

вади та негативної риси характеру персонажа, а саме – надмірної ваги та ненажерливості Августуса Глупа. Перекладач за допомогою трансформації вилучення приносить у жертву зміст антропоніма, в такий спосіб нівелюючи певним чином індивідуальний стиль автора, вважаючи за необхідне радше зберегти віршовану форму.

В. Морозов відтворює лексему *pincomproor* оказіоналізмом *тюфтелька-товстопуп*, що переносить акцент висміювання з розумових здібностей героя на його фізичну форму. Експресивності додає інвектива *this beast*, яку перекладач відтворює за допомогою лексеми з емоційно негативним суфіксом свинюка, що є символом нестримної прожерливості, бруду та нахабства, впертості та гріховних звичок. Завершують образ чи то Августуса, чи то свинюки, дієслова зниженого регістру *to gorge and guzzle*, де простежується алітерація, як і в наступному словосполученні *feed and feast* так, ніби *умпа-лумпи* отримували естетичне задоволення від насміхання, надаючи йому певної поетичності та мелодійності. Відсутність прийому алітерації у перекладі компенсується вдалою римою та ритмічною структурою віршованого фрагменту.

Aunt Sponge – "enormously fat and very short. She had small piggy eyes, a sunken mouth, and one of those white flabby faces that looked exactly as though it had been boiled. She was like a great white soggy overboiled cabbage" – Тітка Шкварка була неймовірно жирна й куца. Вона мала маленькі поросячі оченята, запалий рот, біле обвисло-драглисте обличчя і скидалася на величезний білий качан розвареної капусти.

Більш творчо підходить В. Морозов до перекладу антропонімів у дитячому творі "Джеймс і гігантський персик". В українському перекладі антропонім звучить як тітка Шкварка, що попри втрату семантики промовистого імені дуже вдало підходить до опису зовнішності персонажа.

Отже, маємо наступні результати (табл. 3.1):

Таблиця 3.1 – Результати дослідження

№ з/п	Трансформація	Кількість
-------	---------------	-----------

6.	Калькування	28,2%
7.	Компенсація	25,64%
8.	Практична транскрипція і транслітерація	23,08%
9.	Конкретизація	10,26%
10.	Вилучення	10,26%
11.	Транспозиція	2,56%

Таким чином, при перекладі антропонімів, найбільш вживаною є трансформація калькування. Значна кількість власних назв була перекладена за допомогою трансформації уомпенсації, практичної транскрипції та траслітерації. Також, були застосовані такі трансформації, як конкретизація, вилучення, транспозиція.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі ми здійснили аналіз особливостей перекладу антропонімів у творах Роальда Дала англійськомовного художнього дискурсу в українських перекладах. Ми розглянули специфіку перекладу антропонімів.

В ході аналізу способів перекладу антропонімів, ми зробили висновок про те, що у тексті оригіналу було ідентифіковано 40 власних назв. Під час перекладу власних назв В.Морозов використовував такі методи перекладу: транскрибування / транслітерація – 9 назв; калькування – 11 назв; транспозиція – 1 назва; компенсація – 10 назв; вилучення – 4 назви; конкретизація – 4 назви.

Використовуючи звичні методи перекладу В.Морозов вдається до поєднання методів. Застосовуючи незвичні комбінації перекладач додає виразності мові. Особливо актуальним є таке поєднання під час перекладу незвичних авторських власних назв. Калькування та транскрибування / транслітерація переважають під час перекладу власних назв.

Промовистими іменами наділено майже усіх дитячих персонажів творів Роальда Дала "Чарлі і шоколадна фабрика", "Матильда", "ВДВ", "Джеймс і

Гігантський Персик", що так чи інакше підпадають під характеристику свого імені та / або прізвища: Augustus Gloop (gloop – "any messy sticky fluid or substance, informal"); Veruca Salt (verruca – "a small infectious lump which grows on the bottom of your foot"); Violet Beauregarde (violet – "of a bluish-purple colour"). Усі вищезазначені власні назви, що вказують або на згубні звички дітей, або на негативні риси їх характеру, або приховують у собі події, які слідуватимуть упродовж історії, в українському перекладі транслітеровано і лише ледь вловима випадкова співзвучність з узуальними лексемами цільової мови стає своєрідною підказкою на шляху до розгадування таємниці їхніх імен.

Корпус антропонімів, що вживаються в дитячих творах Р. Дала, становить 39 одиниць.

Характерними для ідіостилю письменника є також вмотивовані власні назви – оніми, антропоніми, пр. *The Wormwoods* – сімейство Вормвудів, *Miss Honey* – пані Гані, *Aunt Spiker and Aunt Sponge* – тітка Шпичка і тітка Шкварка. Переклад антропонімів становить важке, інколи непосильне, завдання для перекладача, тому під час перекладу українською мовою найчастіше був використаний принцип калькування та транскодування (транскрипції або транслітерації). Крім того, деякі мотиваційні зв'язки з першого погляду майже не помітні і насилу відслідковуються.

ВИСНОВКИ

Якщо ономастика пізнає власні назви, то когнітивна ономастика з'ясовує, як це пізнання реалізується, якими є механізми пізнання власних назв. Оскільки пізнання здійснюється в голові людини, мовою мозку, то й когнітивна ономастика має справу передусім з ментальним лексиконом. По суті з'ясування способів буття й функціональної навантаженості власних назв у ментальному лексиконі становить собою провідну проблему когнітивної ономастики. Методів безпосереднього спостереження ментального лексикону не існує, зате є три досить результативні шляхи його опосередкованого лінгвістичного вивчення. Це:

1) аналіз актів мовлення, що породжується ментальним лексиконом і компонується з наявних у ньому концептів, у тім числі й концептів онімічних; це – шлях від концепту до слова;

2) здійснення соціолінгвістичних експериментів, зокрема одержання реакцій-асоціацій на онімічні стимули; це – шлях від слова до концепту;

3) самоспостереження дослідника, спроба проникнути в роботу свого власного ментального лексикону, щоб розібратися, як там існують і функціонують власні назви; це – шлях пізнання концепту як такого. У своїй роботі ми користувалися всіма цими шляхами.

Саме тому власні назви, що в ментальний лексикон проникли, піддаються систематизації: 1) відомі вони мені чи невідомі; 2) якщо невідомі, то до якої групи їх слід віднести; 3) які денотати ними позначаються і що я знаю про ці денотати. Іншими словами, відбувається обробка, перекодування власної назви – трансформація слова в концепт, його концептуалізація. Паралельно онім зазнає й категоризації – віднайдення його найдоречнішого місця в ментальному лексиконі, для чого вимагається з'ясування його розряду (антропоніми, топоніми тощо) й домену (гідроніми, ороніми тощо). Люди переважно не знають таких термінів, але відому назву поєднують з уже відомою. Далі в хід вступає семантика, відбувається перегрупування, транспозиція вже відомих,

наявних у ментальному лексиконі онімічних концептів – приміром Людовик пов’язується з Парижем, а Іван Грозний – з Москвою.

На основі одержаних результатів було виявлено, що антропонімічні вишукування розвиваються за наступними напрямками:

1) загальні проблеми антропоніміки: визначення методики дослідження антропонімів; проблема виявлення чинників, що обумовлюють вибір особистих імен; проблема семантики імені, пошук джерел збагачення сучасного антропонімікона, взаємовідношення офіційних і неофіційних іменних форм, соціальний характер функціональної боку антропонімів, історичні тенденції розвитку антропонімії, історія антропонімічних термінів, типологія основ антропонімів, системність антропонімії;

2) опис регіональних іменників, в тому числі в динамічному аспекті;

3) історична антропоніміка;

4) структурні дослідження: інвентаризація словотворчих засобів антропоніміки в синхронному та діахронному планах, зокрема, аналіз способів деривації офіційних і неофіційних особистих імен, класифікація антропонімів по структурним типам з встановленням сфери їх вживання, систематизація суб’єктивно-оціночних і гіпокористичних форм в залежності від формотворчих засобів;

5) літературна антропоніміка;

6) прикладні аспекти: практична транскрипція і транслітерація, стандартизація імен при письмовій фіксації, антропонімістична орфографія і лексикографія.

Отже, у сучасній східнослов’янської антропоніміці накопичено достатній теоретичний, фактичний, методологічний матеріал з проблем особистого імені.

Таке перелопачення, перегляд наявних у ментальному лексиконі концептів відбувається (свідомо, автономно чи напівавтономно) загалом постійно, навіть уві сні, що може приводити до знахідок, до віднайдення раніше непомічених з’єднувальних ланцюжків, зрештою – до більших чи менших відкрить. Робота мови мозку з онімами зрештою шикуює їх у фрейми й домени

(субфрейми), постійно добудовуючи та перебудовуючи те й друге. Усе це упорядковує ментальний лексикон і шляхом концептуалізації та категоризації робить його більш містким.

Комплексний аналіз онімії художніх творів, написаних Р. Далом для дітей, дає змогу визначити онімічні особливості як дитячої літератури в цілому, так і ідіостилю видатного англійського письменника-казкаря. До загальних ознак онімії дитячих творів, наявних і в Даловій творчості уналежнюємо наступні:

1. Простота, фонетична, структурна й семантична прозорість власних назв. Дитина – провідний герой твору – іменується, як правило, зменшувальною формою поширених англійських антропонімів.

2. Характерним є перехід загальних назв у власні, що полегшує дитині сприйняття і розуміння змісту твору, оскільки одиничне усвідомлюється легше і швидше, ніж багаточисленне або нечітко окреслене. Зооніми, які в дитячих творах Р. Дала за вживаністю займають друге після антропонімів місце, переважно дублюють відповідну загальну назву тварини, але змінюють графічне і правописне оформлення – пишуться з великої літери і часто втрачають артикль.

3. Інформативна функція, загальновідома дидактична спрямованість дитячої літератури яскраво і своєрідно виявляється у творчості Р. Дала, реалізуючись і через майстерне використання онімів.

4. Чітка і барвиста промовистість онімів, притаманна всій поетонімосфері дитячих творів письменника, має різне скерування, але завжди є виразною і добре простежуваною. Наведені онімічні прикмети дитячої літератури притаманні всій літературі цього жанру. Проте є й онімічні ознаки, насамперед характерні для ідіостилю Р. Дала, до яких уналежнюємо наступні:

5. Найяскравішою рисою Далової онімії слід вважати його феєричну ономавторчість. Промовистість імен, їх нестандартне обігрування, їх фантазійність й оригінальність, прозорість і зрозумілість притаманна всій поетонімосфері письменника.

SUMMARY

Onomastics learns their own names, and cognitive onomastics learns how this knowledge is realized, what are the mechanisms for knowing their own names. Since cognition is carried out in the human head, in the language of the brain, so does cognitive onomastics, first and foremost, deal with the mental lexicon. Essentially, finding out the ways of being and the workload of proper names in the mental vocabulary is a leading problem of cognitive onomastics. There are no methods of direct observation of the mental vocabulary, but there are three rather effective ways of its indirect linguistic study.

The following ways of mental vocabulary indirect linguistic study were employed:

1) analysis of acts of speech generated by the mental vocabulary and composed of the concepts in it, including those of the onymic; it is the way from concept to word;

2) carrying out sociolinguistic experiments, in particular, obtaining reactions-associations on onymic stimuli; it is a journey from word to concept;

3) self-observation of the researcher, an attempt to penetrate into the work of his own mental vocabulary, to understand how their own names exist and function; it is a way of knowing the concept as such. In our work we have used all these ways.

That is why the proper names that have penetrated the mental lexicon are subject to systematization: 1) they are known to me or unknown; 2) if unknown, to which group they should be assigned; 3) what denotes are denoted by them and what I know about those denotations. In other words, there is a processing, recoding of its own name - the transformation of the word into a concept, its conceptualization. I The work of brain language with the ones eventually shifts them into frames and domains (subframes), constantly refining and rebuilding both. All this streamlines the mental vocabulary and, through conceptualization and categorization, makes it more capacious.

Thus, proper names mainly come from the brain of the "big world", that is, from outside of I own the mental lexicon. At the same time, the mental lexicon is not

only a receiver but also a creator. Among other things, new personal names can be created (not just reproduced) within the mental lexicon. They come up with or select, in one way or another, the nomination act, the ones for their babies, for their works, for their newly acquired mountains and caves, for their animals, for the newly discovered asteroids or the moons of planets or objects on their surface, etc. Unless the name comes into the mental vocabulary but is created in it, that oneness still relies on some linguistic facts that exist outside the mental vocabulary.

Beyond that, whether it comes to the mental vocabulary from the outside or is created in the mental vocabulary itself, it is still a word that already becomes a concept in the process of mental processing. The concept is always larger, wider than the word because, as a rule (though to a very different extent), in addition to the verbal component, it also includes a non-verbal component, and the word is inherently incapable of doing so. The concept also includes, in addition to the conventional one, an individual semantic component inherent in this mental lexicon, which does not come out when communicating, because it is very difficult to convey it unless specifically intended, because the addressee does not possess that individual component. he does not perceive it.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барсук Т. Функціональне навантаження антропонімів у казковому дискурсі // Наукові записки. Серія «Філологічні науки». — № 81(3). — С. 203-206.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М., "Международ. Отношения", 1975 — 240 с.
3. Бережна М. В. Тринадцять етапів перекладу власних імен та назв // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». —2017. — №1, Том 2. — С. 62-66.
4. Бережна М. Переклад зоонімів дитячої літератури жанру фентезі // Наукові записки Кіровоградського ДПУ імені В. Винниченка. Серія «Філологічні науки». — Кіровоград. КДПУ, 2018. — №81 (4). — С. 229-233
5. Бока О.В. Власні імена як компресовані тексти-носії когнітивної інформації // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». — 2018. — №1. — С. 15- 19.
6. Беліцька Є. М. Конотонімізація онімів як лексико-семантичний процес : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.15 / Є. М. Беліцька. — Донецьк, 2000. — 185 с.
7. Васильева Н. В. Антропоним и его идентификаторы: лингвистический эксперимент // Кирилло-мефодиевские традиции на Нижней Волге. 2017. Вып. 5. С. 231-239.
8. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). — М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2017, — 224 с.
9. Винник О. Антропоморфічна метафора у фінансовій термінології //Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць. — Вип. V. — К., 2003. — С. 100—103.
10. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. — М.: Высшая школа, 2017. — 340 с.

11. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М. : КомКнига, 2006. 144 с.
12. Гарбовский Н. К. Теория перевода : [Учебник]. М. : Изд-во Моск. унта, 2004. 544 с.
13. Гаспарян С. К., Геворгян К. Ш. Особенности репрезентации концепта в художественном произведении // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки. Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2014. Вип. 4 (76). С. 148-152.
14. Гоголь Н. В. Формування в учнів основної школи (5-6 класи) естетичної оцінки художнього твору в системі безперервної літературної освіти : навч.-метод. посіб. / Н. В. Гоголь. – Глухів, 2018. – 88 с.
15. Дяченко Н. М. Вторинна номінація крізь призму діалектологічних студій / Н. М. Дяченко — Лінгвістичні студії : Зб. наук, праць. — Черкаси, 2006. — С. 202—206.
16. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної л-ри : посібник для вчителя / О.О. Ісаєва. – К. : Ленвіт, 2015. – 184 с.
17. Казакова Т. А. Практические основы перевода. СПб. : Союз, 2000. 320 с.
18. Казакова Т. А. Художественный перевод : [Учебное пособие]. СПб. : ИВЗСЗП, Знание, 2002. 112 с.
19. Казакова Т. А. Художественный перевод : в поисках истины . СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2006. 224 с.
20. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
21. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.

22. Каратеева Г. М. Поняття мовної особистості та когнітивного стилю : гендерний аспект // Мови професійної комунікації : лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. К. : Кафедра, 2014. С. 49-51.
23. О. Ю. Карпенко // [Записки з ономастики](http://nbuv.gov.ua/UJRN/zzo_2014_17_31). - 2014. - Вип. 17. - С. 293-294. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zzo_2014_17_31
24. Кашкин В. Б. Сопоставительная лингвистика. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2007. 88 с.
25. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : [учебное пособие]. М. : ЗТС, 2001. 424 с.
26. Коптілов В. В. Першотвір і переклад : Роздуми і спостереження. К. : Дніпро, 1972. 215 с.
27. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. М. : Издательство "КДУ", 2011. 350 с.
28. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : [монографія] / Нонна Хомівна Копистянська. – Львів : ПАІС, 2015. – 368 с.
29. Корунець І. В. К 68 Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. -Вінниця. «Нова Книга», 2003-448 с.
30. Красильникова В. Г. Психолінгвістическа интерпретация семантических трансформаций, возникающих при художественном переводе // Язык, сознание, коммуникация. М. : Диалог-МГУ, 1999. Вып. 8. С. 109-113.
31. Кубрякова Е. С. Язык и знание : На пути получения знаний о языке : Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. М. : Языки славянской культуры , 2004. 560 с.
32. Кухаренко В. А. Практикум з стилістики англійської мови : [підручник]. Вінниця : Нова книга, 2000. 160 с.
33. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология. К. : Знання, 2004. 326 с.
34. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : [Учеб. пособие]. Минск : ТетраСистемс, 2008. 272 с.

35. Миколишена Т. В. Квазіреалія як засіб об'єктивації фантастичної картини світу та особливості її перекладу // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Іноземна філологія. Methodика викладання іноземних мов. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017. Вип. 86. С. 152-159.
36. Миколишена Т. В. Квазіфразеологізація чарівного світу казок Р. Дала як проблема перекладу // II Таврійські філологічні читання : міжнар. наук.-практ. конф., 20-21 травня 2016 р. : тези доп. Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2016. С. 98-100.
37. Миколишена Т. В. Перекладацька домінанта як основа успішного перекладу // Збірник наукових праць "Південний архів". Сер. : Філологічні науки. Херсон, 2018. Вип. 73. С. 203-206.
38. Миколишена Т. В. Перекладацькі засоби відтворення інвективи у дитячому творі (на матеріалі чарівних казок Роальда Дала) // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2016. Вип. 2 (84). С. 88-94.
39. Миколишена Т. В. Стратегії відтворення квазіреалій українською мовою (на матеріалі казки Р. Дала "The BFG") // Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу : всеукр. наук. конф. пам'яті доктора філол. наук, професора Д. І. Квеселевича, 11 травня 2018 р. : тези доп., Житомир : ЖДУ, 2018. С. 45-48.
40. Миколишена Т. В. Суб'єктивізм перекладача як чинник відтворення індивідуально-авторського світобачення // Філологічні науки : історія, сучасний стан та перспективи досліджень : міжнар. наук.-практ. конф., 9-10 грудня 2016 р. : тези доп. Львів : ГО Наукова філологічна організація "ЛОГОС", 2016. С. 73-7
41. Миколишена Т. В. Чарівний топофон казок Роальда Дала як невід'ємна складова його індивідуально-авторської картини світу у перекладацькому вимірі (на матеріалі казки "Чарлі і шоколадна фабрика") // Науковий вісник

- Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. Одеса, 2016. Вип. 23. С. 95-98.
42. Михальчук Н. О. Психологія читання та розуміння літературних творів старшокласниками : [монографія] / Н.О. Михальчук. – К. : ТОВ фірма «Принт Хауз», 2018. – 368 с.
43. Назаренко О. Сучасна авторська казка як приклад постмодерністського дискурсу // Наукові записки Кіровоградського ДПУ імені В. Винниченка. Серія «Філологічні науки». – Кіровоград. КДПУ, 2018. –№81 (3). – С. 367-370.
44. Науменко А. М. Складові індивідуального стилю перекладача // Новітня філологія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. Вип. 13 (33). С. 141-153.
45. Никифорова О. И. Восприятие художественной литературы школьниками / О. И. Никифорова. – М. : Государственное учебно-педагогическое из-во министерства просвещения РСФСР, 2018. – 204 с.
46. Никифорова О. И. Психология восприятия художественной литературы / О. И. Никифорова. – М. : из-во «Книга», 2018. – 154 с.
47. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Через терни до зірок : труднощі перекладу художніх творів : [навчальний посібник]. Вінниця : Нова книга, 2008. 200 с.
48. Папуша О.М. Наратив дитячої літератури: специфіка художнього дискурсу: Автореф. дис. канд. філол. наук. — Тернопіль, 2014. — 19 с.
49. Петренко О. Д. Ономастика дитячих творів Роалда Дала : автореф. дис. . канд. філол. наук : 10.02.04 "Германські мови". Одеса, 2006. 16 с.
50. Петрова Л. А. Лингвокогнитивные основы художественной картины мира : [монография]. Симферополь : ОАО "СГТ", 2006. 284 с.
51. Пименова М. В. Языковая картина мира : [учеб. пособие]. М. : ФЛИНТА, 2014. 108 с.
52. Пропп В.Я. Русская сказка. — Л.: Изд-во ЛГУ, 2015. — 335 с.
53. Ребрій О.В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу // Вісник ХНУ. Серія «Перекладознавство». – 2017. - № 848. – С 215-220.

54. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
55. Рецкер Я. И. Учебное пособие по переводу с английского языка на русский. М. : Просвещение, 1982. 159 с.
56. Рыбакин А. И. Словарь английских личных имен : 4000 имен / А. И. Рыбакин. – М. : Астрель, Аст, 2018. – 222 с.
57. Славова М. Волшебное зеркало детства. Статьи о детской литературе / М. Славова. – К. : ИПЦ «Киевский ун-т», 2015. – 94 с.
58. Славова М. Попелюшка літератури : Теоретичні аспекти літератури для дітей / М. Славова. – К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2018. – 81 с.
59. Сорокотенко О.В. Літературна казка: порівняльний та типологічний аспекти: Автореф. дис. канд. філол. наук. — Одеса, 2017. — 16 с.
60. Anderson H. The Dark Side of Roald Dahl // BBC Culture, 13 September 2016. URL : <http://www.bbc.com/culture/story/20160912-the-dark-side-of-roald-dahl>.
61. Appleyard J. A. Becoming a reader. The experience of Fiction from Childhood to Adulthood / J. A. Appleyard. – Cambridge : Cambridge University Press, 2015. – 228 p.
62. Bachmann-Medick D. Meanings of Translation in Cultural Anthropology // Translating Others. Manchester : St Jerome, 2006. Vol. 1. P. 33-42.
63. Bassnett S. Translation Studies. L-NY : Routledge, 2003. 176 p.
64. Conant J. The Irregulars : Roald Dahl and the British Spy Ring in Wartime. Washington : Simon & Shuster, 2008. 393 p.
65. Donkin A. Dead Famous - Roald Dahl and His Chocolate Factory. UK : Scholastic, 2002. 192 p.
66. Gamble N. Exploring Children's Literature. Teaching the language and reading the fiction / Nikki Gamble, Sally Yates. – London : Paul Chapman Publishing, 2017. – 201 p.
67. Mykolysheva T. Specifics of translating charactonyms in R. Dahl's fairytales // міжнар. наук.-практ. конф. "Wspolczesna filologia : aktualne kwestie i perspektywy badawcze", October 20-21, 2017. P. 166-168.

68. Mykolyshena T. The ways of rendering phonological deviations in children's literature (a case study of Roald Dahl's "The Witches") // Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу : IX наук. конф. з міжнародною участю, 20-21 квітня 2017 р. : тези доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 72-74.
69. Parker V. All about Roald Dahl. Oxford : Heinemann Library, 2003. 32 p.
70. Roald Dahl. URL : <http://www.roalddahl.com/>.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

71. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. М. : Флинта, Наука, 2003. 320 с.
72. Публічний електронний словник української мови. URL : <http://ukrlit.org/slovnyk>.
73. Словник літературознавчих термінів. URL : <http://www.ukrlit.net/info/dict/>.
74. Словник української мови. URL : <http://sum.in.ua>.
75. Українська мова : Енциклопедія. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с. URL : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm.459>.
76. Collins Free Online English Dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.
77. Free Merriam-Webster Dictionary. URL : <http://www.merriam-webster.com/>.
78. Oxford Dictionary. URL : <https://en.oxforddictionaries.com/>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

79. (ВДВ) — Дал Р. ВДВ (Великий Дружній Велетень). Повість. Перекл. з англ. Морозова за ред. І. Малковича. [Іл. Кв. Блейк], К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2014. 272 с.

80. (BM) — Дал Р. Відьми // пер. з англ. Віктор Морозов. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛАМА-ГА, 2016. 256 с.
81. (ДІГП) — Дал Р. Джеймс і гігантський персик. URL : http://shron.chtyvo.org.ua/Dal_Ruald/Dzheims_i_hihantskyi_persyk.pdf.
82. (MT) — Дал Р. Матильда. URL : <http://skaz.com.ua/fizika/15342/index.html>.
83. (ЧІШФ) — Дал Р. Чарлі і шоколадна фабрика. URL : http://ae-lib.org.ua/texts/dahl_charlie_and_the_chocolate_factory_ua.htm.
84. (CATCF) — Dahl R. Charlie and the chocolate factory. URL : <http://www.readanybook.com/online/127>.
85. (JATGP) — Dahl R. James and the Giant Peach. URL : <http://english4success.ru/upload/books/449.pdf>.
86. (MT) — Dahl R. Matilda. URL : <http://english4success.ru/Upload/books/73.pdf>.
87. (TBFG) — Dahl R. The BFG. URL : <http://www.8novels.net/billion/b4918.html>.
- (TW) — Dahl R. The Witches. URL : <https://docs.google.com/file/d/0B7eZflzDxAeQbU9vMm9Ldkc1cVE/view>.

ДОДАТОК

Переклад антропонімв у художніх творах Роальда Дала

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>Back in the cave, the Big Friendly Giant sat <u>Sophie</u> down once again on the enormous table. 'Is you quite snuggly there in your nightie?' he asked. 'You isn't fridgy cold?'</i> (TBFG:5)	Повернувшись до печери, Великий Дружній Велетень знову посадив <u>Софі</u> на величезний стіл. (ВДВ:6)
2.	<i>The <u>Giant</u> ran on and on.</i> (TBFG:5)	<u>Велетень</u> біг далі й далі. (ВДВ:6)
3.	<i>We is off to <u>Mrs Sippi</u> and <u>Miss Souri</u> to guzzle them both!</i> (TBFG:144)	Ми їдемо до <u>місіс Сіпі</u> та <u>міс Сурі</u> , щоб згризти їх обох! (ВДВ:145)
4.	<i>The <u>BFG</u> sighed and shook his head firmly.</i> (TBFG:69)	<u>ВДВ</u> зітхнув і похитав головою. (ВДВ:71)
5.	<i>'<u>The Queen of England</u>,' Sophie said. 'You can't call her a <u>squifflerotter</u> or a <u>grinksludger</u>.'</i> (TBFG:174)	- <u>Королева Англії</u> , - сказала Софі. "Ви не можете назвати її <u>Сумкодержателькою</u> або <u>Роксултанною</u> ". (ВДВ:176)
6.	<i>'Just because I is a giant, you think I is a man-gobbling cannybull!'— he shouted</i> (THBFG:23)	— Ти думати, раз я велетень, то я людожерний кані баламут?! — гаркнув він. (ВДВ:24)
7.	<i><u>Giants</u> is all <u>cannybully</u> and <u>murderful</u>!</i> (TBFG:14)	Усі <u>велетні</u> <u>канібаламути</u> й <u>душогубчики</u> ! (ВДВ:13)
8.	<i>Out there us has the famous <u>Bonecrunching</u> <u>Giant</u>!</i>	Ось там живе <u>Костохруст</u> ! <u>Цей</u> <u>велетень</u> може згризти на вечерю два

	<i>Bonecrunching Giant crunches up two wopsey whiffling human beans for supper every night!</i> (TBFG:35)	<u>людські створінькала!</u> (ВДВ:36)
9.	<i>'Bonecrunching Giant only gobbles human beans from Turkey,' the Giant said. 'Every night Bonecruncher is galloping off to Turkey to gobble Turks.'</i> (TBFG:24)	<u>Костохруст</u> жере тільки <u>людські створінькала</u> з <u>Туркеччини</u> , — додав <u>Велетень</u> . — Він гасає в <u>Туркеччину</u> кожної ночі, щоб жерти <u>турків</u> . (ВДВ:25)
10.	<i>'Greeks from Greece is all tasting greasy,' the Giant said.</i> (TBFG:25)	Бо <u>греки з Греції</u> смакувати, як гречка без спецій, — пояснив <u>Велетень</u> . (ВДВ:26)
11.	<i>'Bonecrunching Giant says Turks is tasting oh ever so much juicier and more scumdidlyumptious! Bonecruncher says Turkish human beans has a glamourly flavour. He says Turks from Turkey is tasting of turkey.</i> (TBFG:24)	— <u>Костохруст</u> каже, що <u>турки</u> дуже-байдуже соковиті й набагато нямнямніші! <u>Костохруст</u> каже, що вони мають особливий смак. Каже, що <u>туркецькі турки</u> смакують, як курки. (ВДВ:25)
12.	<i>'The human bean,' the Giant went on, 'is coming in dillions of different flavours. For instance, human beans from Wales is tasting very whooshey of fish. There is something very fishy about Wales.'</i>	— <u>Людські створінькала</u> мати мільйони різних присмаків. Наприклад, мешканці <u>Сардинії</u> дуже-байдуже пахнуть сардиніями. — Ви маєт на увазі — <u>сардинами</u> —, виправила його <u>Софія</u> . — <u>Сардинії це сардинії</u> , — огризнувся

	<p>'You means whales,' Sophie said.</p> <p>'Wales is something quite different.'</p> <p>'<u>Wales is whales,</u>' the Giant said</p> <p>n the tongue,' the Giant said.</p> <p>(TBFG:25)</p>	<p>Велетень.</p> <p>(ВДВ:25)</p>
13.	<p>'<u>Danes</u> from Denmark is tasting ever so much of dogs,' the Giant went on. Of course,' Sophie said.</p> <p>'They taste of great danes.'</p> <p>(TBGF:27)</p>	<p>— <u>Данці</u> з Данії на присмак, як собачатина, — повідомив Велетень.</p> <p>— Звісно, — підтвердила Софія. — Вони на смак як данські доги.</p> <p>(ВДВ:28)</p>
14.	<p>'I is a very mixed up Giant,' the Giant said. 'But I does do my best. And I is not nearly as mixed up as the other giants. I know one who gallops all the way to Wellington for his supper.'</p> <p>'Wellington?' Sophie said. 'Where is Wellington?'</p> <p>'Your head is full of squashed flies,' the Giant said. 'Wellington is in New Zealand. The human beans in Wellington has an especially scrumdiddlyumptious taste, so says the <u>Welly-eating Giant.</u>'</p> <p>'What do the people of Wellington taste of?' Sophie asked.</p> <p>'Boots,' the Giant said.</p> <p>(TBFG:30)</p>	<p>"Я дуже заплутаний велетень", - сказав велетень. "Але я роблю все можливе. І я не так розплутаний, як інші гіганти. Я знаю того, хто скачує аж до Веллінгтона за вечерею. "Веллінгтон?" - сказала Софі. "Де Веллінгтон?"</p> <p>«У тебе в голові повно мушок», - сказав велетень. «Веллінгтон знаходиться в Новій Зеландії. Людські створінькала в Веллінгтон має надзвичайно страшний смак, так вважає велетенський велетень. "Чого смакують люди <u>Веллінгтона</u>?" - запитала Софі.</p> <p>- Черевики, - сказав велетень.</p> <p>(ВДВ:31)</p>

15.	<p><i>They would be putting me into the zoo or the <u>bunkumhouse</u> with all those squiggling <u>hippodumplings</u> and <u>crocadowndillies</u>.'</i></p> <p>(TBFG:40_</p>	<p>Вони б пустили мене в зоопарк або в <u>бункер-будинок</u> з усіма цими вибагливими <u>гіпподпльятами</u> і <u>крокадунділі</u>.'</p> <p>(ВДВ:41)</p>
16.	<p><i>'If you do go back, you will be telling the world,' said the <u>BFG</u>, 'most likely on the telly-telly bunkum box and the radio squeaker. So you will just have to be staying here with me for the rest of your life.'</i></p> <p>(TBFG:49)</p>	<p>Якщо ти все-таки повернешся назад, ти розкажеш світові, - сказав <u>ВДВ</u>, - найімовірніше, на коробці з телескопом і радіотелефон. Тож вам просто доведеться залишатися тут зі мною все життя ».</p> <p>(ВДВ:51)</p>
17.	<p><i>'Oh yes!' said the <u>BFG</u>. 'But I am warning you not ever to go whiffing about out of this cave without I is with you or you will be coming to an ucky-mucky end!'</i></p> <p>(TBFG:51)</p>	<p>'О, так!' сказав <u>ВДВ</u>. "Але я попереджаю вас ніколи не їхати з цієї печери, якщо я не з вами, інакше ви доїдете до нечіткого кінця"</p> <p>(ВДВ:52)</p>
18.	<p><i>'<u>Bonecrunching Giant</u> will be galloping to <u>Turkey</u>, of course,' said the <u>BFG</u>. 'But the others will be whiffing off to all sorts of flungaway places like <u>Wellington</u> for the booty flavour and <u>Panama</u> for the hatty taste. Every giant is having his own favourite hunting ground.'</i></p> <p>(TBFG:53)</p>	<p><u>Костохруст</u> буде, звичайно, скачувати до <u>Туркеччини</u> ", - сказав <u>ВДВ</u>. "Але інші будуть хитатися до всіляких цікавих місць, таких як <u>Веллінгтон</u> за смаком здобичі та <u>Панами</u> за хижим смак. У кожного велетня є свій улюблений мисливський майданчик.</p> <p>'(ВДВ:55)</p>
19.	<p><i>'More,' said the <u>BFG</u>. 'It is all depending, you see, on how big</i></p>	<p>"Ба навіть більше того", - сказав <u>ВДВ</u>. Все залежить від того, наскільки</p>

	<p><i>the human beans is. <u>Japanese beans</u> is very small, so a giant will need to gobble up about six Japanese before he is feeling full up. Others like the <u>Norway people</u> and the <u>Yankee-Doodles</u> is ever so much bigger and usually two or three of those makes a good tuck-in.'</i></p> <p>(TBFG:54)</p>	<p>велике людське створінькало. <u>Японські створінькала</u> дуже маленькі, тому вельню потрібно буде погризти близько шести японців, перш ніж він почуватиметься повноцінним. Інші, як <u>норвезькі люди</u> та <u>янкі-каракули</u>, завжди такі великі, і зазвичай це два-три з них хороший підбір.</p> <p>(ВДВ:56)</p>
20.	<p><i>A nice fat <u>Esquimo</u> to a giant is like a lovely ice-cream lolly to you.'</i></p> <p>(TBFG:55)</p>	<p>Гарний жирний <u>ескімос</u> для велетня як для вас прекрасний морозиво.</p> <p>(ВДВ:56)</p>
21.	<p><i>'The country which a giant visits is depending on how he is feeling. If it is very warm weather and a giant is feeling as hot as a sizzlepan, he will probably go galloping far up to the frisby north to get himself an <u>Esquimo</u> or two to cool him down.'</i></p> <p>(TBFG:55)</p>	<p>"Країна, яку відвідує велетень, залежить від того, як він себе відчуває. Якщо дуже тепла погода, а велетень відчуває себе так жарко, він, ймовірно, піде галопом далеко до північного фрісбі, щоб отримати собі <u>ескімоса</u> або два, щоб його охолодити.</p> <p>(ВДВ:56)</p>
22.	<p><i>'And then again, if it is a frotsy night and the giant is fridging with cold, he will probably point his nose towards the swultering hotlands to guzzle a few <u>Hottentots</u> to warm him up.'</i></p> <p>(TBFG:56)</p>	<p>"І тоді знову, якщо настане морозна ніч і велетень замерзає, він, мабуть, вкаже носом у бік гарячих угідь, щоб згризти кілька <u>хоттентотів</u>, щоб зігріти його".</p> <p>(ВДВ:57)</p>
23.	<p><i>'Nothing hots a cold giant up like</i></p>	<p>"Ніщо так не зігріває велетня, як</p>

	<i>a hot <u>Hottentot</u>,' the BFG said.</i> (TBFG:56)	гарячий <u>Гаттентот</u> ", - сказав ВДВ. (ВДВ:57)
24.	'You is a norphan?' 'Yes.' 'How many is there in there?' 'Ten of us,' <u>Sophie</u> said. 'All little girls.' (TBFG:58)	"Ти сирота?" 'Так.' "Скільки там?" - Десять з нас, - сказала <u>Софі</u> . «Всі маленькі дівчатка». (ВДВ:60)
25.	'The rotten old <u>rotasper!</u> ' cried the BFG. (TBFG:60)	Паскудна стара <u>гнилошкрябка!</u> (ВДВ:62)
26.	The <u>filthy old fizzwiggler!</u> shouted the BFG. ' (TBFG:60)	– <u>Стара шиподруха!</u> – заволав ВДВ. (ВДВ:62)
27.	" <u>Ruddy little runt!</u> " they shouted. " <u>Troggy little twit! Shrivelly little shrimp! Mucky little midget! Squaggy little squib! Grobby little grub!</u> " (TBFG:78)	– <u>Марш, ліліпсячка!</u> – Крути подалі! – Чалапай, <u>пищальна креветулічка!</u> – Дурбецяй, <u>дурбецяло!</u> – Шмаляй, <u>шмалякало!</u> (ВДВ:80)
28.	'In this <u>sloshflunking Giant Country</u> , happy eats like <u>pineapples and pigwinkles</u> is simply not growing. Nothing is growing except for one extremely icky-poo vegetable. It is called the <u>snozzcumber.</u> ' (TBFG:53)	У цій <u>багнюцькій Країні Велетнів</u> зовсім не ростуть такі веселі харчі, як <u>анамаси</u> чи <u>банани</u> . Нічого не росте, крім одного тюфтюфного овоча під назвиськом <u>ойгірок</u> . (ВДВ:55)
29.	' <u>It's filthing!</u> ' he spluttered, speaking with his mouth full and spraying large pieces of	— <u>Гидобриdotина!</u> — приказував він з повним ротом, бризкаючи на Софію великими куснями <u>ойгірка</u> , що, мов

	<i>snozzcumber like bullets in Sophie's direction.</i> (TBFG:57)	кулі, віскакували від стола. (ВДВ:59)
30.	<i>'Runt! Is you there, Runt? I is hearing you jabbeling! Who is you jabbeling to, Runt?'</i> (TBFG:62)	— <u>Ліліпуся!</u> Ти там, <u>Ліліпуся?</u> Я чути твої <u>базікалочки!</u> З ким ти там базікалочиши, <u>Ліліпуся?!</u> (ВДВ:64)
31.	<i>'Pilfflefizz!' shouted the Bloodbottler. 'Bugswallop!' he boomed. 'You is talking to a human bean, that's what I is thinking!'</i> (TBFG:62)	— <u>Дурбульня!</u> — заревів <u>Кровопопивач.</u> — <u>Ахенітниця!</u> — гарикнув він. Ти базікалочиш з <u>людським чворінням,</u> ось що я думати! (ВДВ:64)
32.	<i>'It is guzzly and glumptious!' shouted the Bloodbottler. 'And tonight I is galloping off to Chile to swobble a few human Chile beans. Is you wishing to know why I is choosing Chile?'</i> (TBFG:70)	— Ні, навпаки — захопельно і відрижно! — заперечив Кровопопивач. — І нинісно я бігую в <u>Холландію,</u> щоб зжертвувати собі два-три <u>холландські чворіння.</u> (ВДВ:72)
33.	<i>I is choosing Chile,' the Bloodbottler said, 'because I is fed up with the taste of Esquimos.</i> (TBFG:70)	— Я вибрав Холландію, — повідомив Кровопопивач, — бо я вже по горло в ситі від смаку <u>ескімосини.</u> (ВДВ:72)
34.	<i>It is important I has plenty of cold eats in this scuddling hot weather, and the next coldest thing to an Esquimo is a Chile bean.</i> (TBFG:70)	Важливо мати багато <u>холодних харчувань</u> у таку жаркучу погоду, а найхолодніша страва після <u>ескімосини</u> — <u>холландці.</u> (ВДВ:72)
35.	<i>Human beans from Chile is very chilly.</i>	<u>Людські чворіння з Холландії</u> хвацько холодняві.

	(TBFG:70)	(ВДВ:72)
36.	<i>Other giants is all saying they is wanting to gallop off to <u>England</u> tonight to guzzle <u>schoolchidders</u>.</i> (TBFG:70)	Інші ведетні чкурнуть гасати в <u>Шкотляндію</u> за <u>малими шкотляриками</u> . (ВДВ:73)
37.	<i>I is very fond indeed of <u>English school-chidders</u>. They has a nice <u>inky-booky flavour</u>.</i> (TBFG:71)	Я теж люблю <u>шкотляндські шкотлярики</u> . Вони смачно пахнуть <u>книжовками</u> і <u>чорнилками</u> . (ВДВ:73)
38.	<i>'You is <u>disgusting</u>,' the BFG said.</i> (TBFG:71)	— Ти просто <u>бридогідник!</u> (ВДВ:73)
39.	<i>Perhaps I will change my mind and go to <u>England</u> with them.</i> (TBFG:71)	Може, я ще передумаю і теж гайнути з ними в <u>Шкотляндію</u> . (ВДВ:73)
40.	<i>That is the horriblest of them all. And the biggest of them all. He is called the <u>Flechlumpeating Giant</u>.</i> (TBFG:84)	Це найжахнющіший з усівох. І найбільшуший. Це <u>Тілогриз</u> . (ВДВ:86)
41.	<i>'We is in <u>Dream Country</u>,' the BFG said.'</i> (TBFG:96)	— У <u>Країні Сонів</u> , — відповів ВДВ. (ВДВ:98)
42.	<i>Suddenly the BFG gave a jump in the air. 'By <u>gumfrog!</u>' he cried. 'I is just having the most <u>whoppsy-whiffling idea!</u>'</i> (TBFG:106)	<i>Раптом ВДВ підстрибнув.</i> — <u>Пузеро жабурястиків!</u> — вигукнув він. — Мені буцнула в голову <u>фантастична</u> ідея. (ВДВ:109)
43.	<i>Wait!' he cried. '<u>Hold your horsefeathers!</u>'</i> (TBFG:106)	— Зачекай! — крикнув він. — <u>не бігуй</u> поперед батька в <u>Туркеччину!</u> (ВДВ:109)
44.	<i>He went past the <u>Gizzardgulper</u>, the <u>Bloodbottler</u>, the</i>	Проминув <u>Угорлоковтача</u> , <u>Кровопопивача</u> , <u>М'ясопоглинача</u> ,

	<i>Meatdripper, the Childchewer. Then he stopped. He had reached the <u>Flechlumpeater</u>. (TBFG:108)</i>	<u>Дітопожирача</u> і спинився біля <u>Тілогриза</u> . (ВДВ:110)
45.	<i>Human <u>beans from Jersey</u> has a most disgusting woolly tickle on the tongue,' the Giant said. (TBFG:109)</i>	Від <u>людських створінькал з острова Кріт</u> лишається не надто приємний присмак,що лоскочуть язик. (ВДВ:110)
46.	<i>'Human <u>beans from Jersey</u> is <u>tasting of cardigans</u>.' You mean <u>jerseys</u>'. (TBFG:109)</i>	<u>Людські створінькала з Кріту</u> на смак, як <u>земляний корт</u> . — Як корт чи як кріт? — уточнила Софія. (ВДВ:110)
47.	<i>The <u>finder</u> was a boy called <u>Augustus Gloop</u>, and <u>Mr Bucket's</u> evening newspaper carried a large picture of him on the front page. (CATCF:URL)</i>	Щасливцем виявився якийсь <u>Августус Ґлуп</u> , і на першій сторінці вечірньої газети, яку читав <u>пан Бакет</u> , красувалося його велике фото. (ЧІШФ:URL)
48.	<i>The <u>lucky person</u> was a small girl called <u>Veruca Salt</u> who lived with her rich parents in a great city far away. (CATCF:URL)</i>	Цього разу пощастило дівчинці, яку звали <u>Верука Солт</u> і яка жила зі своїми заможними батьками в далекому величезному місті. (ЧІШФ:URL)
49.	<i>'The <u>third ticket</u>,' read <u>Mr Bucket</u>, holding the newspaper up close to his face because his eyes were bad and he couldn't afford glasses, 'the <u>third ticket</u> was ound by a <u>Miss Violet Beauregarde</u>. (CATCF:URL)</i>	«Третій квиток, - прочитав <u>пан Бакет</u> , підсунувши газету до самих очей, побачив поганенько, а на окуляри не мав грошей, - третій квиток знайшла <u>панна Віолета Бореґард</u> ». (ЧІШФ:URL)
50.	<i>It was the largest and most</i>	Називалася вона « <u>Вонка</u> », а власником

	<i>famous in the whole world! It was <u>WONKA'S FACTORY</u>, owned by a man called <u>Mr Willy Wonka</u>, the greatest inventor and maker of chocolates that there has ever been.</i> (CATCF:URL)	її був <u>містер Віллі Вонка</u> , найкращий за всі часи виробник і винахідник шоколадних цукерок. (ЧІШФ:URL)
51.	<u>WONKA'S WHIPPLE-SCRUMPTIOUS FUDGEMALLOW DELIGHT</u> , it said on the wrapper. (CATCF:URL)	На обгортці було написано: <u>ВИСОКОЧУДЕСНИЙ ЗЕФІРМЕЛАД ВОНКИ</u> . (ЧІШФ:URL)
52.	<u>WONKA'S NUTTY CRUNCH SURPRISE</u> , it said on the wrapper. (CATCF:URL)	На обгортці було написано: « <u>ВОНКА: ГОРІХОВИЙ ХРУСТКИЙ сюрприз</u> ». (ЧІШФ:URL)
53.	'Are you feeling all right, <u>Lavender?</u> ' <u>Miss Honey</u> asked from the head of the table. (MT:URL)	— З тобою все гаразд, <u>Лавандо?</u> — запитала <u>міс Гані</u> зі свого місця за столом. (MT:URL)
54.	He was a brave little fellow and one could see that he was trying not to be scared by the Gorgon who towered above him. (MT:URL)	Це був хоробрий хлопчик, і було видно, як він намагається не боятися навислої над ним Горгони. (MT:URL)
55.	The trunchbull started advancing slow and soft-footed upon Rupert in the manner of a tigress stalking a mall deer. (MT:URL)	Директорка поволі й м'яко почала насуватися на Руперта, ніби тигриця, що підкрадається до косулі. (MT:URL)
56.	'You ignorant little slug!' the Trunchbull bellowed. 'You witless	— Ти тупий малий слизняк! — зарепетувала директорка. —

	<p><i>weed! You empty-headed hamster! You stupid glob of glue!</i></p> <p>(MT:URL)</p>	<p>Безголовий пустоцвіт! Хом'як пришелепуватий! Дурний, як банка з-під клею!</p> <p>(MT:URL)</p>
57.	<p><i>Mrs Phelps, who had been watching her with fascination for the past few weeks, now got up from her desk and went over to her. 'Can I help you, Matilda?' she asked.</i></p> <p>(MT:URL)</p>	<p>ПаніФелпс, яка ось уже кілька тижнів зачаровано за нею спостерігала, встала з-за стола й підійшла до дівчинки.— Допомогти, Матильдо? — поцікавилася вона.</p> <p>(MT:URL)</p>
58.	<p><i>He says Turks from Turkey is tasting of turkey.</i></p> <p>(TBFG:76)</p>	<p>Каже, що турецькі турки смакують, як курки.</p> <p>(ВДВ:79)</p>
59.	<p><i>Human beans from Panama is tasting very strong of hats.</i></p> <p>(TBFG:76)</p>	<p>Мешканці Панами на смак жорсткі, як панами.</p> <p>(ВДВ:79)</p>
60.	<p><i>For instance, human beans from Wales is tasting very whooshey of fish. There is something very fishy about Wales.</i></p> <p>(TBFG:76)</p>	<p>Наприклад, мешканці Сардинії дуже-байдуже пахнуть сардиніями.</p> <p>(ВДВ:79)</p>
61.	<p><i>I is choosing Chile... Human beans from Chile is very chilly.</i></p> <p>(TBFG:70)</p>	<p>Я вибрав Холландію... Людські чворіння з Холландії хвацько холоднаві.</p> <p>(ВДВ:72)</p>
62.	<p><i>«Those giants, they would swallow you up like a piece of Frumpkin fry»</i></p> <p>(TBFG:91)</p>	<p>«Вони, ті велетні, вони тебе заковтять як шмат гарбового батога».</p> <p>(ВДВ:93)</p>
63.	<p><i>(«It was the witching hour when the bogeyman comes out»</i></p>	<p>«Була відьомська пора – час коли виходить бабай»</p>

64.	<p>«Do you like vegetables?» <i>Sophie asked, hoping to steer the conversation towards a slightly less dangerous kind of food. «The human bean is not a vegetable».</i> <i>(TBF:119)</i></p>	<p>«А які ще страви ви любите? Люди-блюди то не страва. (ВДВ:121)</p>
65.	<p>"Yippeeeeeeeee!" he shouted. "Three cheers for Charlie! Hip, hip, hooray!"</p>	<p>– Ураааааа! – горлав він. – Хай живе Чар-лі! Гіп-гіп, ура!</p>
66.	<p>"The nasty little beast will only get into mischief if he goes out of the garden," Aunt Spiker had said.</p>	<p>– Ця бридота тільки накоїть лиха, якщо вийде кудись за сад, – казала тітка Шпичка.</p>
67.	<p>"My dear old trout!" Aunt Sponge cried out, "You're only bones and skin!" "Such loveliness as I possess can only truly shine in Hollywood!" Aunt Sponge declared.</p>	<p>– Ти – тичка! – каже Шкварка їй. – Про вроду і не мрій! Це я красуня неземна! Тому мене давно запрошують у Голлівуд зніматися в кіно!</p>
68.	<p>"Miserrable vitches!" she yelled. "Useless lazy vitches! Feeble frrribbling vitches! You are a heap of idle good-for-nothing virms!"</p>	<p>–Жалюгідні відьми!–репетувала вона. Нещасні ледачі створрінькала! Кінчені нерроби! Купка нікчемних хрробаків!</p>
69.	<p>"Whoever he is, he is not important," announced The Grand High Witch</p>	<p>– Ця дрібна вошка не варта такої уваги, – скривилася верховна Відьма</p>
70.	<p>"Augustus Gloop! Augustus Gloop! The great big greedy nincompoop!"</p>	<p>– Августус Ґлуп! Августус Ґлуп! Скупий тюфтелька-товстопуп! І день, і ніч свинюка ця жере і хлебче</p>

	<i>How long could we allow this beast to gorge and guzzle, feed and feast On everything he wanted to?"</i>	без кінця.
71.	<i>"Save our souls!" bellowed the Fleshlumpeater. "Sound the crumpets!"</i>	– Рятуйте наші груші!!! – ревів Тілогриз. – Єрихон! Чуєш, сурми заграли?! Плюйте в сурми!
72.	<i>"Wait!" cried the BFG. "Hold your horseflies!"</i> – Чекаму! – втрутився ВДВ. – Притримайте свою конюшину!	– Чекати! – втрутився ВДВ. – Притримайте свою конюшину!
73.	<i>Others like the Norway people and the Yankee-Doodles is ever so much bigger and usually two or three of those makes a good tuck-in.'</i>	Іншим подобаються Люди Норвегії та Янки-Дудлз, бо їх завжди набагато більше, і зазвичай два-три з них дуже добрі.
74.	<i>The Bloodbottler pointed a finger as large as a tree-trunk at the BFG.</i>	Кровопопивач вказав своїм величезним пальцем на ВДВ.
75.	<i>'Is that you, you rotsome Manhugger?'</i>	- Це ти, Досмертіпотискачу?
76.	<i>The Fleshlumpeater opened his tiny piggy black eyes.</i>	Тілогриз відрикнув своїм свинячі очки.
77.	<i>He read all of Charles Dickens (whom he no longer called Dahl's Chickens).</i> <i>(TBFG:261)</i>	Він перечитав усього Чарльза Діккенса (якого вже не називав Далоч Чікензом). (ВДВ:265)
78.	<i>What are their names again? 'Fleshlumpeater,' the BFG said. 'Manhugger. Boncruncher.</i>	А як же їхні імена? Тілогриз, Костохруст, Досмертіпотискач, Дітопожирач,

	<i>Childchewer. Meatdripper. Gizzardgulper. Maidmasher. Bloodbottler. And the Butcher Boy.'</i>	М'ясопоглинач, Угорлоковтач, Дівчатчавчав, Кровопопивач і Різниченко.
79.	<i>The fourth Golden Ticket,' he read, 'was found by a boy called Mike Teavee.'</i>	«Четвертий Золотий квиток, - прочитав він, - знайшов хлопець Майк Тіві».
80.	<i>Almost anyone else witnessing the achievements of this small child would have been tempted to make a great fuss and shout the news all over the village and beyond, but not so Mrs Phelps.</i>	Хтось інший, побачивши, чого досягло це дитинча, здійняв би шурубурю й розніс би новину по цілому селу, а то й далі, та пані Фелпс була не така.
81.	<i>Matilda's brother Michael was a perfectly normal boy; but the sister, as I said, was something to make your eyes pop.</i>	Матильдин брат Майкл був абсолютно нормальний хлопець, а от сестра, як я казав, була така, що аж очі на лоба лізли.
82.	<i>What a strange sight it was - a tiny black creature that sat without even touching the floor and soaking in yourself the wonderful adventures of Pip and old Miss Gevish with her spider web based home, and all those marvelous charms, cut out by the words of the outstanding storyteller Dickens.</i>	Яке ж то було дивне видовище — крихітне чорняве створіння, що сиділо, навіть не торкаючись ногами підлоги, і вбирало в себе чудові пригоди Піпа та старої міс Гевішем з її заснованим павутинням будинком, і всі ті дивовижні чари, що їх вимережив словами видатний оповідач Діккенс.
83.	<i>"It's a trogglehumper!" he shouted. His voice was filled with fury and</i>	– Жахомастик! – залементував він зболем і обуренням. – Ой-йо-йой, рятуйте наші груші! – бідкався ВДВ.

	<i>anguish. "Oh, save our solos!" he cried.</i>	
84.	<i>'Another bad lot, I'll be bound,' muttered Grandma Josephine.</i>	- Ще один поганець, хай мені грець, - буркнула бабуся Джозефіна.
85.	<i>'Don't interrupt, Grandma,' said Mrs Bucket.</i>	- Не перебивайте, бабусю, - попросила пані Бакет.
86.	<i>'Nor me,' said Grandma Georgina.</i>	- Я теж, - погодилась бабуня Джорджина.
87.	<i>'And now there's only one ticket left!' said Grandpa George.</i>	- Тепер лишився один-єдиний квиточок! - нагадав дідусь Джордж.
88.	<i>- Умна-лумпи! - вигукнули всі одночасно. - Умна-лумпи!</i>	<i>'Oompa-Loompas!' everyone said at once. 'Oompa-Loompas!'</i>
89.	<i>- Імпортовані прямо з Лумпаландії, - гордо пояснив містер Вонка.</i>	<i>'Imported direct from Loompaland,' said Mr Wonka proudly.</i>
90.	<i>Poor James, on the other hand, was still very much alive, and all at once he found himself alone and frightened in a vast unfriendly world.</i>	З іншого боку, бідний Джеймс був ще дуже живий, і одразу він опинився один і наляканий у величезному недружньому світі.
91.	<i>And next to the Old-Green-Grasshopper, there was an enormous Spider.</i>	А біля Старого-Зеленого-Коника сидів величезний Павучисько.
92.	<i>And next to the Spider, there was a giant Ladybug with nine black spots on her scarlet shell</i>	А біля Павучиська сиділа гігантська Зозулька-Боже Сонечко, що мала дев'ять чорних крапочок на своїх

		яскраво -червоних крильцях.
93.	<i>On a sofa nearby, reclining comfortably in curled-up positions, there was a Centipede and an Earthworm.</i>	А на дивані неподалік напівлежали, зручно скрутившись, Стоніжка і дощовий Черв'як.
94.	<i>After that, she spun a long one for the Centipede, and an even longer one for the Earthworm.</i>	Після цього вона скрутила для Сороконіжки і ще довшу - для Земляного черв'яка.
95.	<i>So this is a Firefly-Worm? - surprised James, frowning on the light. - She does not share me to the worm.</i>	— То це і є та Світлячка-Хробачка? — здивувався Джеймс, мружачись від світла. — Мені вона геть не подібна до хробака.
96.	<i>"Whoever he is, he is not important," announced The Grand High Witch.</i>	– Ця дрібна вошка не варта такої уваги, – скривилася верховна Відьма.
97.	<i>"The nasty little beast will only get into mischief if he goes out of the garden," Aunt Spiker had said.</i> (JATGP:URL)	– Ця бридота тільки накоїть лиха, якщо вийде кудись за сад, – казала тітка Шпичка. (ДІГП:URL)
98.	<i>'Another bad lot, I'll be bound,' muttered Grandma Josephine.</i> (CATCF:URL)	- Ще один поганець, хай мені грець, - буркнула бабуся Джозефіна. (ЧІШФ:URL)
99.	<i>Mrs Phelps, who had been watching her with fascination for the past few weeks, now got up from her desk and went over to her. 'Can I help you, Matilda?' she asked.</i>	ПаніФелпс, яка ось уже кілька тижнів зачаровано за нею спостерігала, встала з-за стола й підійшла до дівчинки.— Допомогти, Матильдо? — поцікавилася вона. (МТ:URL)

	(MT:URL)	
100.	<p><i>"It's a trogglehumper!" he shouted. His voice was filled with fury and anguish. "Oh, save our solos!" he cried.</i></p> <p><i>(TBFG:146)</i></p>	<p>– Жахомастик! – заментував він зболем і обуренням. – Ой-йо-йой, рятуйте наші груші! – бідкався ВДВ.</p> <p>(ВДВ:148)</p>